

n 5 1829.

BIJDRAGEN

TOT DE

GESCHIEDENIS

DER VORMING VAN EEN

KUNSTIGEN OOGAPPEL

IN HET ALGEMEEN EN TOT DIE VOOR NEDERLAND
IN HET BIJZONDER,

inzonderheid

OM DEZE KUNSTBEWERKING, VOLGENS GEHEEL NIEUWE
METHODEN EN DAARTOE UITGEDACHTE ZEER EEN-
VOUDIGE INSTRUMENTEN, TE VERRIGTEN.

GESTAAFD DOOR PRACTISCHE GEVALLEN.

DOOR

A. G. VAN ONSENOORT,

Med. et Chir. Doctor,

*Eerste Officier van Gezondheid bij de Armée, Lid van
verschillende Geleerde Genootschappen, enz.
te Utrecht.*

Met gekleurde en andere platen.

trecht,

GEDRUKT EN TE BEKOMEN BIJ N. VAN DER MONDE.
1829.

IV. 6.134
39171/13/1

~~100 12.16~~

BIJDAGEN

TOT DE VORMING VAN EEN'

KUNSTIGEN OOGAPPEL.

BIJDRAGEN

TOT DE

GESCHIEDENIS

DER VORMING VAN EEN'

KUNSTIGEN OOGAPPEL

IN HET ALGEMEEN EN TOT DIE VOOR NEDERLAND
IN HET BIJZONDER,

inzonderheid:

OM DEZE KUNSTBEWERKING, VOLGENS GEHEEL NIEUWE
METHODEN EN DAARTOE UITGEDACHTE, ZEER EEN-
VOUDIGE, INSTRUMENTEN, TE VERRIGTEN.

GESTAAFD DOOR PRACTISCHE GEVALLEN.

DOOR

A. G. VAN ONSENOORT,

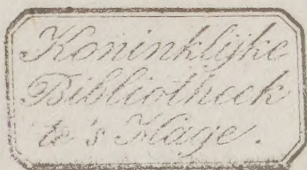
Med. et Chir. Doctor,

*Eersten Officier van Gezondheid bij de Armée, Lid van
verschillende Geleerde Genootschappen, enz.
te Utrecht.*

~~~~~  
Met gekleurde en andere platen.  
~~~~~

trecht,

GEDRUKT EN TE BEKOMEN BIJ N. VAN DER MONDE.
1829.

3110346113

TOT DE

GESCHIEDENIS

DER VOORZING VAN EEN

RECHTSTREEK OORZAKEN

IN HET ALGEMEEN EN TOT DIE VOOR AANKOMST

IN HET BIJZONDER

inzonderheid:

Eene uitvinding in de Geneeskundige wetenschappen, die tot verbetering van het lot onzerlijdende natuurgenooten kan bijdragen, behoort niet bij uitsluiting aan hem, bij wien daartoe de eerste gedachte ontstond, maar ook aan de kunst: en rust de verplichting op hem, deze openlijk bekend te maken, ten einde daarvan, bij voorkomende gelegenheid, een nuttig gebruik kan worden gemaakt.

Gezegde van den SCHRIJVER,
pag. 61 van dit werk.

AAN

MIJNE LEERLINGEN

WELKE, ALS KWEEKELINGEN BIJ DE GROOTE RIJKS HOSPITALEN, TE *LEUVEN* EN *UTRECHT*, ONDER MIJNE LEIDING GE-
DIEND HEBBEN, TOT WELKER VORMING, ALS NUTTIGE LEDEN DER MAATSCHAPPIJ, IK MIJN AANDEEL HEB TOEGEBRAGT, EN DIE THANS IN ONDERSCHEIDENE GRADEN BIJ DE GENEESKUNDIGE DIENST DER ARMÉE, DIE DER MARINE OF VAN DE KOLONIEN GEPLAATST, OF IN BURGERLIJKE BETREK-
KINGEN TERUG GEKEERD, EN ELDERS MET VRUCHT WERKZAAM ZIJN,

WORDT DIT WERKJE

**ALS EEN BLIJK MIJNER TEVREDENHEID OVER HUNNEN
BETOONDEN IJVER, HUNNE WELWILLENDHEID EN
HUN GOED GEDRAG, BENEVENS VOOR DE MENSCH-
LIEVENDE EN MEER DAN PLIGTMATIGE ZORGEN,
WELKE ZIJ AAN DE LIJDERS, ONDER MIJNE BEHAN-
DELING ZIJNDE, GESTADIG HEBBEN BEWEZEN;**

doch inzonderheid

**ALS EEN OPENLIJK BEWIJS VAN ERKEN-
TENIS, VOOR HUNNE GEHECHTHEID EN
BELANGSTELLING ZOO ONDUBBELZINNIG,
TE ALLEN TIJDE, TE MIJWAARTS, AAN
DEN DAG GELEGD,**

OPGEDRAGEN

**TER HERINNERING DAARVAN TOEGEWIJD, EN TOT NA-
VOLGING, DER IN HETZELVE BEVATTE LESSEN, AAN-
GESPOORD**

DOOR

**HUNNEN LEERMEESTER,
VAN ONSENOORT.**

VOORREDE.

In verschillende landen van Europa en in het noordelijk gedeelte van Amerika, heeft de Heelkunde in het algemeen, sedert het tijdvak van een vierde eener Eeuw, aanmerkelijke vorderingen gemaakt, en heeft zich dit in het bijzonder, ook tot de Oogheelkunde uitgestrekt, hetwelk gewettigd werd door het belangrijke van het onderwerp; desniettemin is dit sedert jaren op hetzelfde standpunt gebleven, en was het aan sommige mannen voorbehouden, om dezen tak der Heelkunde, tot op dat tijdstip, als een afzonderlijke beschouwd en uitgeoefend, tot het geheel terug te brengen; verschillende hebben dezel-

ve niet zonder vrucht bearheid, en veelvuldige kunstbewerkingen aan het oog, volgens onderscheidene methóden en manieren op dit klein, doch edel, gedeelte van het ligchaam, bewerkstelligd, en afzonderlijk beschreven, zoo als die voor de omgevende deelen van het oog, inzonderheid voor de gebreken der *traanwegen*, gelijk die voor den oogbol zelve[n] noodzakelijk geacht, ter herstelling van het opgeheven gezigtvermogen, door *Cataract*, door middel van de kunstbewerking der *nederdrukking*, *uitneming* of *verbrijzeling*, en derzelver verschillende wijzingen door onderscheidene wegen.

Doch het is bijzonderlijk, betreffende de vorming van een' *kunstigen oogappel* (*Coremorphosis*) dat in de laatste jaren onderscheidene kunstgenooten zijn werkzaam geweest; men heeft de gevallen bepaald, waar in deze kunstbewerking in derzelver verschillende wijzingen aanwendbaar is, en een aantal manieren voorgesteld of in werking gebragt, welke men op den aard der gebreken, zoude kunnen toepassen, en tot dat einde tevens een groot getal werktuigen uitgedacht en beschreven, die bij de opsomming bevon-

den zijn, deze nog verre weg te overschrijden. Des niettegenstaande heeft men evenwel de noodzakelijkheid ingezien, om de eene en andere, benevens alle werkelijke verbeteringen of voorstellen tot dezelve, aan te nemen, tot dat het tijdstip zal gekomen zijn, waarop derzelver waarde, op ondervinding gegrondvest, zal kunnen worden bepaald, en men onbevooroordeeld zal kunnen beslissen, welke derzelve zullen verdienen te worden behouden.

Het is ten aanzien der *Geschiedenis* dezer kunstbewerking, dat men evenmin is achtergebleven, KURT-SPRENGEL, BETTI, GUTHRIE, JÜNGKEN, en nog vele anderen hebben zich daar mede onledig gehouden, en zijn daar in meer of min volkomen geslaagd, naar mate der bronnen waar uit zij geput hebben, of met de omstandigheden, al of niet onder hun bereik, bekend waren, en wij willen geloven dat zij zich daar van getrouwelijk hebben gekweten, en uit bijzondere inzigten niets vergeten hebben. Immers, hij, die zich belast met den taak van geschiedschrijver, onverschillig ook over welk onderwerp, moet de waarheid hulde doen, en vermag niet door personeele

inzigten zich laten leiden; want door iets dat bestaat, te verheelen, uit een belangzuchtig oogmerk, kan aanleiding geven tot eene verkeerde beoordeeling, zoo in als buiten zijn vaderland, nopens zijn land, zijnen tijd en zijne kunstgenooten, die vooral niet tot den lof van dezen, en het geen immer op den voorgrond moet staan, niet tot den roem van zijn vaderland zal bijdragen.

Het is dan ook uit dit oogpunt beschouwd, dat ik deze mijne bijdragen aan het Genees- en Heelkundig publiek aanbiede, en mij vleije, op grond der gunstige opneming en beoordeeling mijner uitgegevene werken, door hetzelfde, in vaderlandsche, zoowel als die welke mij hebben, mogen deelachtig worden, in buitenlandsche tijdschriften, (1) dat deze ook niet ongunstig zullen worden opgenomen; en dat wel bijzonderlijk op grond, dewijl mijne bedoeling de ongeveinsde strekking heeft om tot den luister der Nederlandsche Heelkunde me-

(1) Vermeld in het *Kritisches Repertorium für die gesammte Heilkunde*, herausgegeben von Dr. RUST und Dr. CASPER, XIX. Band. 1^e und 3^e heft, en verkort overgenomen in de *Alg. Konst- en Letterbode* voor het jaar 1828, n°. 36, pag. 141.

de te werken , en mijne kunstgenooten , inzonderheid die , welke , in het vaderland , zich met het verrigten van oog-operatien onledig houden , aantesporen , ook hunne bevindingen dien aangaande , openlijk bekend te maken , ten einde daar door in staat te geraken , eene volledige geschiedenis der kunstbewerking , tot de vorming van een' kunstigen oogappel , voor Nederland , eindelijk daargesteld te zien.

De uitgevoerde kunstbewerkingen en de daartoe benoodigde instrumenten , in dit werkje aangegeven , en die , welker bekendmaking door mij op pag. 61 voorloopig zijn aangekondigd , zijn allen zonder uitzondering , of op het levend voorwerp of op het cadaver , hetzij uit noodzakelijkheid , of tot onderrigt mijner Leerlingen bij de Rijks Hospitalen te *Leuven* en te *Utrecht* , of ook wel bij gelegenheid , van het afnemen van examen , tot bekoming van hoogere rangen van Officieren van Gezondheid , uitgeoefend of nagebootst ; en ofschoon deze thans hoogere graden bij de geneeskundige dienst der armée , marine of koloniën bekleeden , of wel tot burgerlijke betrekkingen zijn teruggekeerd , en wijd en zijd

verspreid zijn, zullen zij bij het lezen dezer bijdragen, zich dezelve, nog wel herinneren, door mij zelven, of door hen, onder mijne leiding, te zijn uitgevoerd. Het was op mijne beurt dat ik hen destijds het voorbeeld gaf, altijd *onverschrokken, bedaard en met gepast overleg* te werk te gaan, hetgeen mij door beroemde Heelkundigen te *Parijs, Londen, Nieuw-York* enz. zoo zeer was ingeprint; immers na het zien der handelingen van zoodanige mannen, op wier bezit deze steden zich mogen beroemen, leert men op zich zelven vertrouwen, hetwelk in de groote leerschool der ondervinding, namelijk, bij de armeën te velde en in de Hospitalen, verder kan worden uitgebreid. (1).

Ik zal slechts met één woord, nopens de nieuwe uitvindingen, in dit werkje vermeld, gewagen. Ik heb

(1) Ik was daartoe in de gelegenheid, gedurende mijne reizen, over het vaste land tot Lissabon, en over Noord-Amerika naar Batavia, in kwaliteit als Eerste Geneesheer bij het Leger en als Lijfmedicus van de Heeren VAN GRASVELD en DAENDELS, Gouverneurs-Generaal der Nederlandsche Oost-Indische Bezittingen. Ook bij mijne tweemaalige krijgsgesangenschap in Engeland, en gelijktijdig verblijf te Londen, als in garnisoen liggende te Parijs, gelijk mede in de Hospitalen, in de gedane veldtogten in Spanje, Portugal en Frankrijk, en ook die ter zee, en eindelijk als Chef bij de Rijks Hospitalen ter instructie te Leuven en te Utrecht.

eene nieuwe methode ter uitsnijding van een gedeelte van het regenboogsvlies door den weg der achterste, of ook wel door dien der voorste oogkamer, voorgesteld. De mogelijkheid der verplaatsing van de pupil door den harden oogrok, door practische gevallen bewezen. Aan de insnijding van het regenboogsvlies een blijvend gevolg willen verzekeren, en nog drie andere manieren van *Iridotomie* voorgesteld, door dewelke het gezigtvermogen der lijders, zoude kunnen worden verbeterd of hersteld, en ik moet deze een en ander als uitvindingen aangeven, die mij bij uitsluiting behooren, dewelke op vaderlandschen bodem voortgesproten, als nederlandsch eigendom moeten worden beschouwd.

Ten slotte schiet mij slechts den wensch te uiten over, dat de heilzame verordeningen, door Z. M. den Koning daargesteld, betreffende de oprigting der Provinciale Genees- en Heelkundige scholen, weldra, in het Rijk, meer algemeen in werking mogten komen, en wij uit dezelve mannen mogen zien voorspruiten, die door hunne schriften en daden, den roem der Ne-

derlandsche Heelkunde , waarvan de vreemdeling weleer met ruimen lof gewaagde, wederom alom verbreiden, en mogt ik hier van getuige zijn, dan zoude ik, al ware het alleen door de streelende gedachten van welligt iets daartoe te hebben bijgedragen, eene ruime belooning vinden.

VAN ONSENOORT.

UTRECHT

den 24 December
1828.

BIJDRAGEN

TOT DE

GESCHIEDENIS DER VORMING VAN EEN' KUNSTIGEN
OOGAPPEL IN HET ALGEMEEN EN TOT DIE VOOR
NEDERLAND IN HET BIJZONDER,

inzonderheid

OM DEZE KUNSTBEWERKING, VOLGENS GEHEEL NIEUWE
METHODEN EN DAARTOE UITGEDACHTE ZEER EEN-
VOUDIGE INSTRUMENTEN, TE VERRIGTEN.

Geen tijdvak in de Heelkunde heeft een' rijkeren oogst in ontdekkingen, uitvindingen en ervaring opgeleverd dan het tegenwoordige, en dit wordt door de ondervinding gestaafd, wanneer men slechts de geschiedenis der gemaakte vorderingen dienaangaande wil nagaan; dewijl men alsdan ook wel zal bevinden in het bijzonder toegepast, dat de eene tak der heelkunde of enkele kunstbewerking, de voorkeur, in de beoefening of volmaking, boven den anderen heeft gehad, hiertoe kan tot voorbeeld strekken: de steenverbrijzeling (*Lithotritie*); de verhelping der vernaauwingen van den pisweg; de hoornvliessteek enz., en hetwelk door het mindere of meerdere belangrijke van het onderwerp, en de meerdere

neiging tot deze of gene bepaald wordt; doch vooral wordt dit bewezen; door de reuzenschreden, welke de oogheekunde in het algemeen heeft gemaakt; als om strijd heeft men gewedijverd, om dezelve uit de handen der *monopolisten* te rukken, en onder het gebied der heekunde terug te brengen, waartoe dezelve onafscheidbaar behoort; immers bestaan er genoegzame bewijzen, dat de elders aangewende pogingen, dienaangaande, ook in ons vaderland hebben mogen gelukken, en de leer der oogziekten, thans door mannen beoefend wordt, die de bevordering der kunst in het algemeen grootelijks voorstaan (1).

Op geene kunstbewerking heeft dit meer deszelfs toepassing gevonden dan op de vorming van een' kunstigen oogappel. De geschiedenis dienaangaande levert hiervan genoegzame en overtuigende bewijzen op; kort, doch zoo ik vertrouw, zakelijk heb ik dezelve elders aangegeven (2), het is derhalve mijne bedoeling niet, hierop terug te komen, alleenlijk is

(1) Zie de Vaderlandsche Letteroefeningen voor de maand December 1827 p. 628.

(2) A. G. VAN ONSENOORT, de operative heekunde stelselmattig voorgedragen 1^e deel pag. 249. Amsterdam 1822.

mijn voornemen vergelijkenderwijze, eenige punten te toetsen, welke tot deze of gene methode, of daaraan ondergeschikte wijzen of manieren betrekking hebben; het oorspronkelijke derzelve, gelijk mede die van de daartoe dienstige of aangeprezene instrumenten aan te geven, en dus de waarde en doelmatigheid er van te laten beoordeelen, en op ondervinding rustende, te kunnen bepalen, welke derzelve, tot bereiking van een en hetzelfde doeleinde, het geschikste is, en derhalve eenige bijdragen tot de oogheekunde in het algemeen, doch inzonderheid tot die der Nederlandsche, te leveren.

Ofschoon men niet kan ontkennen, dat in ons vaderland, hetzij vóór of ten tijde, dat de Engelsche heekundige CHESELDEN, zijne operatie tot vorming eens kunstigen oogappels uitvoerde, men nopens de Ontleed-, Natuur- en Ziektekundige kennis van het oog geenszins ten achtere was, dewijl de eerste door RUIJSCH zijn bewaarheid (1) en reeds PALFYN den grond lag tot de ontleedkundige heekunde van hetzelfde (2) waarop naderhand zoo

(1) Alle de ontleed-, Genees- en Heekundige werken van FREDERIK RUIJSCH 3 deelen in 4° met platen. Amsterdam 1744.

(2) Heelkonstige ontleding van 'smenschen ligchaam door J. PALFIJN 2° druk. Leiden, 1733.

vele anderen hebben voortgebouwd; terwijl de ziekten der oogten door den man, wien Europa, zoo zeer in zijne schriften en daden vereert, (BOERHAVE) en op denwelken Nederland, met regt trotsch is, dezelve tot bakermat te hebben verstrekt, werden geleerd, en deze lessen, uit de Latijnsche in andere talen en ook in de Nederduitsche zijn overgebracht (1).

Daarenboven moeten voor de waarheid hiervan pleiten, de zoo vele afzonderlijke stukken over verschillende onderwerpen, betreffende de oogziekten, uit andere talen overgenomen en dewelke men verspreid vindt, in onderscheidene geneeskundige en andere tijdschriften, in Nederland uitgekomen (2). Zoo moet men

(1) Kweekschool der heilkunde, 2^e deel. Amsterdam, 1771.

(2) Ik geef dien aangaande onder andere op:

- a. Uitgezochte verhandelingen, uit de nieuwste werken van de Societeiten der Wetenschappen in Europa en van andere geleerde mannen 10 deelen met platen, Amst. 1759.
- b. LENTFRINCK Geneeskuudig Tijdschrift.
- c. Natuur en Geneeskundige bibliotheek door E. SANDIFORT. 9 deelen 's Gravenhage, 1765.
- d. Genees, natuur en huishoudkundige Jaarboeken door een genootschap Genees- en Natuurkundige 6 deelen Amsterdam 1778. seq.
- e. Genees-, Natuur- en Huishoudkundig kabinet door J. VOEGEN VAN ENGELLEN, 3 deelen. Leiden 1779 seq.

zich verwonderen, dat men, belangende deze kunstbewerking, weinig of niet in vergelijking van het dienaangaande, in Frankrijk en Duitschland bestaande, in Nederlandsche werken gewag gemaakt vindt, en dit wel in tegenoverstelling van andere en veel latere uitvindingen, bijv. die der uitneming der staar, zoo weinig is bearbeid geworden; te meer verwondering moet dit verwekken, daar men bereids in een derzelve, de manier van SHARP, nopens de uitneming der *Cataract*, in verbetering van die, van DAVIEL vindt opgegeven (1).

Evenwel hebben wij ons niet te verwijten, in deze kunstbewerking alléén achterlijk te zijn geweest; want dit hebben wij in zeker opzigt, met andere landen gemeen, zoo als blijkt uit eenige werken, aldaar, na de uitvinding der operatie van CHESELDEN, in het licht verschenen, inzon-

f. Nieuwe Genees-, Natuur- en Huishoudkundige Jaarboeken
5 deelen. Amsterdam 1782. seq.

g. Genees-, Heel-, Artsenij- en Vroedkundig magazijn.
Rotterdam 1783.

(1) Beschrijving van eene nieuwe manier om het hoornvlies van het oog te openen, tot uithaling van het kristallijne vocht, door den heer SAMUEL SHARP, Heelmeester enz, voorgelezen den 12 April 1753, in de uitgezochte verhandelingen enz, 1° deel pag. 257.

derheid zal ik van die gewagen, welke in de Nederduitsche taal zijn overgebracht, en onder andere slechts de werken van ST. IJVES in den jare 1739 (1) en van PLATNER in het jaar 1764, in het licht verschenen, opnoemen (2): ten aanzien van dit laatste, hetgeen HOUTTUIJN met zijne aantekeningen heeft verrijkt, vindt men er niets in opgenomen, wat betrekking heeft tot de vorming van een' kunstigen oogappel, niettegenstaande hij in de voorrede zegt, betreffende *het wezentlijke der heilkunst* deze aantekeningen gemaakt te hebben, en hij aangeeft van de werken van SHARP (3) en die van HEISTER, door ULHOORN vertaald, te hebben gebruik gemaakt en waarin men nogtans deze kunstbewerking vindt beschreven (4). Opmerking verdient het, dat men in de lessen over de Chirurgie, aan den Hoogleeraar ALBINUS toegeschreven, wel van de uitneming der

(1) Nieuwe verhandeling over de ziekten der oogen door den heer ST. IJVES, Heel- en Oogmeester. Leiden 1739.

(2) Handleiding tot de Chirurgie of Heelkunst door J. Z. PLATNER vertaald door M. HOUTTUIJN. Amsterdam 1764, 2 deelen.

(3) Oordeelkundige aanmerkingen over de heilkunst en de behandeling der operatiën enz. Amsterdam 1751, pag. 420.

(4) L. HEISTER, Heelkundige onderwijzingen, vertaald door H. ULHOORN 2^e deel pag. 713 Amsterdam, 1776.

Cataract als eene latere uitvinding, doch geenszins van de operatie voor den kunstigen oogappel, als vroeger geschied zijnde, gewag gemaakt vindt (1).

In tegenstelling echter van het aangevoerde, hebben anderen later hierin willen voorzien, zoo als blijkt uit de lessen over de oogziekten, welke door den beroemden CAMPER, zoude gegeven zijn, en waarin van de kunstbewerking van CHESELDEN gewag gemaakt wordt en dezelve benevens die van SHARP in aanwending gebragt, worden beschreven (2), benevens ook vroeger uit de, in de Nederduitsche taal geschrevene of vertaalde werken van HALLER (3) RICHTER (4) CALLISSEN (5), doch bijzonderlijk heeft den Heer E. SANDIFORT, in deszelfs geneeskundig tijdschrift den weg gewezen,

(1) Dictata in Chirurgiam.

(2) PETRI CAMPERI, de oculorum fabrica et morbis commentaria, 1768. c. fig. pars 2a sectio 4a de Uvae vitilis. § 3.

(3) Uitgelezene heilkundige verhandelingen en waarnemingen van HALLER Rotterdam, 1762. pag. 321.

(4) D. A. GOTTLIEB RICHTER, Heilkundige boekzaal, waarin de meeste heilkundige boeken en Academische schriften in verscheidene talen oordeelkundig verhandelt worden. Gend. 1782 seq.

(5) HENR. CALLISSEN, onderwijzingen der hedendaagsche oefenende heilkunde vertaald door J. B. JACOBS 2^e deel pag. 327. Brussel 1792.

door de vorderingen van elders dienaangaande bekend te maken, en dit niet weinig tot spoorslag heeft verstrekt, waarop men had behooren voorttegaan, zoo als bewezen wordt, door de verhandelingen en bemoeijingen, betreffende deze operatie door de insnijding of enkele verdeeling van den regenboog (*Corotomia*, *Iridotomia*) door REICHENBACH (1).

Ook in deze bibliotheek vindt men een geval van toevallige loslating van den regenboog, van den haarwijzen band, aan RONNOW overgekomen (2) en waarin men de eerste sporen zouden kunnen vinden, van de door kunstgemaakte losmaking (*Coredialyisis*, *Iridodialyisis*), ook naderhand door SCARPA (3) en door HIMLIJ (4) waargenomen, en welke aan hen den weg heeft gewezen, om deze bewerking verder als methode te doen

(1) Beschrijving eener nieuwe manier om de toesluiting van den oogappel te genezen door J. F. REICHENBACH, in de natuur en geneeskundige bibliotheek door E. SANDIFORT 6e deel p. 359.

(2) Hetzelfde werk 7e deel pag. 147 A°. 1770.

(3) *Traité pratique des maladies des yeux* par A. SCARPA, traduit de l'Italien par J. B. F. LEVEILLÉ, tom. 2 pag. 149. Paris 1802.

(4) *Ophthalmologische Bibliothek* heraus gegeben von K. HIMLY und J. A. SCHMIDT, 2e Band, 1e Stuck, pag. 27. Jena 1803.

aannemen. In de Geneeskundige verhandelingen van de Koninklijke Zweedsche Akademie, vindt men door OLDHELIUS en ACREL nog twee dergelijke gevallen vermeld (4).

Ik heb slechts van deze willen gewagen, om te toonen, dat bijaldien men al eens nalatig geweest is, in het bekend maken van deze gewigtige kunstbewerking, men toch naderhand zich te meer heeft bevljgt, om dit te verhelpen, en het blijkt ten duidelijsste, dat de heeren E. en J. B. SANDIFORT, daartoe het meeste door hunne schriften hebben bijgedragen. Immers zijn de *Corotomie* en de *Corodialysis*, niet alleen door hen aangeroord, maar ook de bemoeijingen van JANIN, aangaande de *Corectomie*, aan de Nederlandsche kunstgenooten, boven en behalve zijne waarnemingen, betreffende de enkele insnijding van den regenboog, breedvoerig medegedeeld (2).

Hoezeer men nu in ons vaderland genoegzame kennis droeg, van het, in andere landen, verrigte nopens deze kunstbewerking, en men der-

(1) Geneeskundige verhandelingen van de Koninklijke Zweedsche Academie vertaald door J. B. SANDIFORT 3^e deel pag. 183. Leiden, 1776.

(2) Zie de nota in hetzelfde werk 4^e deel pag. 465. seq.

halve, al ware het ook maar in navolging geweest, billijkerwijze had kunnen verwachten, dat de Nederlandsche Heelkundigen, dezelve ook wel zouden beproefd, ten minste in hunne schriften opgenomen en voorgestaan hebben, zoo kunnen wij evenwel, in de oorspronkelijke taal geschreven of wel vertaalde werken van LA FAYE (1) LE BLANC (2) VAN DER HAAR (3) BALTHAZAAR (4) VAN WIJ (5) enz. niets vinden, hetgeen het spoor daartoe zoude kunnen aangeven, en het is te verwonderen dat de twee laatstgenoemden, welke de heilkunde, in haren geheel en omvang uitoefenden, zoo als bewijst, de verschillende operatiën aan de oogen en inzonderheid de uitneming van de *cataract*, door hen verrigt, niet van deze kunstbewerking gewa-

(1) Beginselen der heilkunde door den heere DE LA FAYE door J. DAAMS Utrecht, 1777.

(2) LE BLANC's, heilkundige operatiën vertaald door W. LEURS. Amsterdam, 1791.

(3) J. VAN DER HAAR. Proeve over de Hersenen en zenuwen en eenige derzelver ziekten, waar achter 150 Genees- en Heelkundige waarnemingen. Amsterdam, 1788.

(4) Chirurgia practica of oefenende heilkunde door A. BALTHAZAAR. Amsterdam, 1784.

(5) G. J. VAN WIJ, nieuwe manier van cataract of staarsnijding, benevens heel- en vroedkundige waarnemingen. Arnhem, 1792.

gen, welke toch aan hen moet bekend geweest zijn.

Met dankbaarheid echter, moeten wij aan de nagedachtenis van den zoo geachten als geleerden VAN GESSCHER hulde bewijzen, van het stilzwijgen dienaangaande het eerste te hebben verbroken, daar hij deze kunstbewerking, geregeld beschreef (1) waaraan de vertaler van BELL's heekunde, alhoewel in eenen minderen graad, door de mededeelingen der methôden van PELLIER en DE WENZEL; den kunstigen oogappel betreffende, ook het zijne heeft toegebracht (2). Terwijl ook PLENCK in zijn handboek, door PRUIJSCH, in het Nederduitsch vertaald (3) slechts ter loop er van gewaagde.

Het is niet dan in den jare 1818, dat van de geschiedenis dezer operatie breedvoeriger gewag gemaakt werd in mijn werk, over dit onderwerp handelende (4) terwijl ik, die, nopens de verplaatsing van den oogappel, later in mijne ope-

(1) D. VAN GESSCHER, hedendaagsche oefenende heekunde 3^e deel § 3423 seq. Amsterdam, 1786.

(2) B. BELL. Zamenstel van heekunde 2^e deel pag. 218. Utrecht, 1797, 3^e deel pag. 393.

(3) Verhandeling over de oogziekten, Rotterdam 1787.

(4) A. G. VAN ONSENOORT, Verhandeling over de graauwe staar benevens iets over den kunstigen oogappel enz. Amsterd. 1818.

rative heekunde vermeld heb (1), doch waren er bereids twee gevallen van vorming eens kunstigen oogappels, door Nederlanders, deze mijne verhandeling voorafgegaan, namelijk, die door den Hoogleeraar MULDER in het werk gesteld, welke door Doctor WACHTER aan de geleerde wereld is medegedeeld (2) en in den jare 1824 verder is bekend gemaakt (3), de andere bereids 17 jaren geleden, door den oogarts Doctor MENSERT uitgevoerd (4), waarvan wij de daarbij in het werk gestelde methode en beschrijving van het gebeurde, dienaangaande, als nog te gemoet zien. Wil men nu toestemmen, dat Doctor BONZEL welke te Rotterdam, en FORLENZE, die te Amsterdam deze kunstbewerking verrigt hebben, slechts voor een tijd als vreemdelingen, in het vaderland, verbleven zijn, en men dus doende, dit niet op rekening van de Nederlandsche chirurgie kan stellen, dan vermeen ik geregtigd te wezen, vast te stellen, dat ik het

(1) Zie de operative heekunde, pag. 249 1^e deel.

(2) G. H. WACHTER specimen chirurgico-medicum inaugurale de Pupilla Artificiali. Groningae. 1810.

(3) Overzicht der voornaamste gevallen, welke in het heelen vroedkundig Academisch ziekenhuis te Groningen zijn waargenomen enz. door J. MULDER. Amsterdam. 1824 pag. 130.

(4) W. H. J. BUCHHORN, de horenvliessteek, vertaald door W. MENSERT pag. 30. Amsterdam 1812.

eerste op vaderlandschen bodem, in de nederduitsche taal, de geschiedenis in het algemeen en den uitslag van de vorming van een kunstigen oogappel, in het bijzonder, op eene geregelde wijze ter kennisse van het publiek heb gebragt, en dat wel in de bedoeling dat mijne kunstgenooten, mijne verrigtingen dienaangaande, mogten navolgen; om welke reden ik dezelve in geneeskundige tijdschriften, hetzij Nederlandsche of vreemde, in het rijk, vervolgens nagedrukte (1) ter algemeene verspreiding heb doen plaatsen. Terwijl men ook tevens zal moeten toestemmen, dat de methode ter verplaatsing van den oogappel, door den harden oogrok, door mij herhaalde malen in het werk gesteld, (waarvan hier nader) als eene oorspronkelijke Nederlandsche kunstbewerking te beschouwen is, welke derhalve, bij uitsluiting, aan mij behoort.

(1) Observations sur le rétablissement de la vue par le déplacement artificiel de la pupille en pénétrant par la sclerotique par A. G. VAN ONSENOORT, in, les Annales, de la médecine physiologique par F. J. V. BROUSSAIS 1re Année n°. 8 tout 1822 pag. 89. Edition de Bruxelles.

Tweede geval van gelukking eener kunstmatige verplaatsing der pupil met inklemming in het harde oogvlies van een gedeelte des oogappelrands van den regenboog. Zie pract. Tijdschrift van MOLL en VAN ELDIK I supp. band. Gorc. 1823 pag. 179.

Daar het nu geen twijfel lijdt, dat elke methode of ondergeschikte wijze, tot vorming van een kunstigen oogappel, op een gegeven geval, dient te worden toegepast, en ik mijne stellingen, dienaangaande te kennen gegeven, getrouw blijf, zoo is het buiten kijf, dat ook deze kunstbewerking van omstandigheden afhankelijk is, en wordt gewijzigd: van dien grond dan uitgaande, zal ik de gevallen trachten aan te geven, waarop ik vermeen, dezelve vrijelijk in aanwending kan worden gebragt, de beste manier daartoe te verkiezen, en de wijze van uitvoering beschrijven, terwijl ik het geheel, met eenige praktische gevallen gestaafd, zal besluiten.

Doch ik zal mij hiertoe niet alleen bepalen, maar ook de andere methoden, vergelijkender wijze beschouwen; de beste wijze naar mijn inzien en ondervinding aangeven, het zal bij die gelegenheid zijn, dat ik als dan de methode, door mij voorgesteld, zal opgeven, bestaande namelijk, om door middel van een eenvoudig instrument, door den harten oogrok of wel door de *Cornea*, zonder voorafgaande verdeeling van dit vlies, door andere werktuigen, eenig gedeelte, hetzij uit het midden of elders, op een *zekere, gemakkelijke en niet gevaarlijke wijze*, van het regenboogsvlies, wegt nemen, en het

daartoe door mij uitgevondene instrument beschrijven; terwijl ik tevens zal aantoonen, op hoedanige wijze, de insnijding of enkele verdeeling van den regenboog (*Iridotomia*) dient te worden bewerkstelligd, om een *blijvend* en *zeker* gevolg voorttebrengen.

Men herinnere zich, dat de verschillende methoden, om een' kunstigen oogappel, te vormen, en die eene zekere uitkomst hebben opgeleverd, door de tegenwoordige heilkunde op vier bepaald of teruggebracht zijn, namelijk:

1^a. *De insnijding* van het regenboogsvlies, hetzij door het doorschijnende of wel harde oogvlies, in eenigerhande rigting van deszelfs uitgestrektheid (*Coretomia* vel *Iridotomia*).

2^a. *De uitsnijding* van een gedeelte van hetzelfde, in eenigerhanden vorm, door of binnen of wel buiten de voorste oogkamer of door beide tegelijk (*Corectomia* vel *Iridectomia*).

3^a. *De losmaking* van den buitenrand des regenboogs van den haarwijzen band, hetzij door de achterste of voorste oogkamer, met of zonder inklemming in de gemaakte wond, in of afsnijding van de door kunst voortgebragte uitzakking (*Coredialysis*, *Iridodialysis*).

4^a. *De verplaatsing* van een gedeelte des oogappelrands van het regenboogsvlies, zonder in, uit of

afsnijding, met inklemming van het gevatte gedeelte in de gemaakte wond, van het doorschijnende of harde oogvlies (*Coreparelkysis*, *Iridoparelkysis*) (1).

Van de vorming eens kunstigen oogapfels, door de uitsnijding van een gedeelte van den harden oogrok, nabij het doorschijnende horenvlies, door AUTHENRIETH voorgesteld en uitgevoerd (2) door BEER, HIMLY, GUTHRIE, RIECKE en anderen met ongunstig gevolg beproefd, zal ik maar niet gewagen, maar dezelve voegen bij die pogingen, welke men te vergeefs aangewend heeft, tot vorming van een nieuw hoornvlies, door overplanting (*keratoplastik*) zoo als REISINGER heeft willen uitvoeren (3).

Mijne bedoeling is geenszins, de verschillende methôden geschiedkundig door te gaan, maar slechts eenige wijzen van sommige derzelve aan te geven, in zoo verre deze voeren moeten tot

(1) Zie voor de beschrijving en uitvoering van al de opgenoemde methôden, mijne operative heilkunde 1^e deel 22^e hoofdstuk.

(2) *Dissertatio de pupilla artificiale in sclerotica aperienda et de gravi morbulorum epidemia Gomaringensi*, auctore L. SCHMIDT, in die *Tabinger Blätter für naturwissenschaften und arzneikunde* von J. H. F. VON AUTHENRIETH und J. G. F. BOHNENBERGER 1^e band, Tübingen 1815.

(3) *Baiersche Annalen* 1^e Land 1^e stück p. 207. Tabing. 1824.

die, welke ik als even zoo vele verbeteringen of nieuwe uitvindingen wil aangemerkt hebben, dewijl dezelve door niemand vóór mij, in het werk gesteld of voorgeslagen zijn. De navolgende opgave derzelve is tot dat einde noodzakelijk:

1°. *De verplaatsing* van de pupil door het harde oogvlies en de achterste oogkamer, met inklemming van een gedeelte des oogappelrands van het regenboogsvlies, in de gemaakte wond, door middel van eenvoudige werktuigen.

2°. *De insnijding* of enkele verdeeling van den regenboog in eenig gedeelte van deszelfs uitgestrektheid, met inklemming van den buitenrand der verdeeling in de gemaakte wond, door een lancetvormig mesje, en aan welke laatste wijze ik den naam van *Iridotomencleisis* wil geven.

3°. *De uitneming* van een gedeelte van het regenboogsvlies door den harten oogrok en de achterste oogkamer, of wel door de voorste, zonder voorafgaande verdeeling van de *cornea* door een ander werktuig, door middel van een eenvoudig instrument.

Ik zal tot de beschouwing en beschrijving van elk derzelve opvolgender wijze overgaan.

I°. *De verplaatsing van de pupil, door het harde oogvlies en de achterste oogkamer, met inklemming van een gedeelte des oogappelrands van het regenboogs-vlies in de gemaakte wonde, door middel van eenvoudige werktuigen.*

Bij de verordeningen in den jare 1818, het Rijks Hospitaal ter instructie te Leuven, aan hetwelk ik aan het hoofd van de heekkundige dienst geplaatst was, tot het geven van klinisch onderwijs, aan de Hoogeschool aldaar toegevoegd zijnde, viel mij het theoretisch als ook het practisch onderwijs in de chirurgie en oogheekkunde mede ten deel, hetwelk ik gedurende vier achtereenvolgende jaren heb uitgeoefend (I). Mijne pogingen strekten, zoo als immer, om de aan mij toegewezene taak met ijver te vervullen, en de ziekte en gebreken onder mijne behandeling ko-

(I) Zie Annales Academiae Lovanienses 1818—21. Bruxellis.

mende, op de kortste en eenvotdigste wijze te trachten te verhelpen, of dragelijk te maken; hier kwam de ondervinding, zoo in de hospita- len als bij de armeën, gedurende eene reeks van moeilijke veldtogten verkregen, mij zeer te sta- de, en deze tot grondslag nemende, was ik in staat om vergelijkingen te kunnen maken, met vele, door andere kunstgenooten tot een zeker doeleinde strekkende, aangegeven en in het werk gestelde, methôden. Toen even als nu, was ik bijzonder bedacht om die derzelve, welke voor de verhelping van bestaande gebreken waren aan- geprezen en die mij toeschenen te omslagtig in de uitvoering te zijn, te vereenvoudigen en hier- door vele smarten aan de lijders te besparen, terwijl 'srijks schatkist, door een korter verblijf in het hospitaal, van dezelve, ook derzelve reke- ning vond. Van dien grond dan uitgaande, kwam ik aldra op de gedachte, om dit ook op de ooggebreken toetepassen, welke aan mij zoo veel- vuldig voorkwamen, als even zoo vele slagtoffers van de heerschende oogziekte, die destijds veel sterker dan nu woedde, en, ter beproeving van genezing, of ter verbetering van het gezichtsver- mogen, in het hospitaal van elders, werden toe- gezonden (1).

(1) Veel is over deze ziekte in ons Vaderland geschreven

Onder deze ooggebreken deden er zich dan ook eenige op, welke niet zoo geheellijk onherstelbaar waren, maar door eene heilkundige operatie, het gezigtvermogen in eenen meer of minderen graad, konde worden terug gegeven. De verschillende bekende methôden tot vorming van een' kunstigen oogappel, werden derhalve door mij in het werk gesteld, en was ik gelukkig genoeg bij eenige te slagen, dewijl ik zorg droeg, zooveel in mijn vermogen was, de methode op het bestaande geval toetepassen, doch daar aan

geworden, doch heeft men zich veelal bepaald tot twistschriften, waarvan sommige den stempel dragen van onbeleefdheid en verbittering; de wederzijds aangevoerde bewijzen, welke men tot staving der gevoelens heeft willen doen gelden, zijn tot dus verre voor tegenwerpingen vatbaar geweest, om de zelve geheel gaaf te kunnen aannemen: men heeft het ontstaan der ziekte aan verschillende oorzaken toegeschreven, en zich aan sommige derzelve uitsluitend blijven hechten. Even zoo is het gelegen, ten aanzien der genezing, men heeft verschillende wegen ingeslagen om daartoe te geraken, en elk vermeent dat het pad, dat hij tot dit einde bewandelt, het beste is. Ik hoop weldra in de gelegenheid te zijn daarover breedvoeriger uittewijden, in mijn werk over de oogziekten, waarvan Z. M. de Koning de opdracht goedgunstiglijk heeft gelieve aantemen; doch waaraan, door omstandigheden, voor als nog geen gewenscht gevolg is kunnen worden gegeven, doch zal hetzelfde (dit durf ik verzekeren) door deze vertraging vooral geene mindere practische waarde hebben.

mij sommige gevallen voorkwamen, op welke geene der genoemde methôden konde worden, in aanwending gebragt, en deze bijzonderlijk bestonden in de zoodanige, waarin de oogappel, hetzij geheel vrij, of gedeeltelijk vastgegroeid (*synechia*) achter eene verdikte vlek (*Albugo*) of een likteeken (*Leucoma*) te bespeuren, en de rand van het doorschijnende horenvlies, in eenen *normalen* staat was, zoo ontstond bij mij de gedachte, om de, zoo dikwerf als gevolg van eene niet wel behandelde ontsteking van den regenboog (*Iritis*) voorkomende verplaatsing met uitzakking en opvolgende vastgroeiing, aan het doorschijnende horenvlies, zelfs tot op den uitersten rand van hetzelfde, met behoud van het gezigtvermogen nabootsen, en door kunst voort te brengen, wat ziekte zoo zeer bewees mogelijk te zijn. Ik beproefde de wijze van HIMLIJ (1) en die door ADAMS (2) door den weg der *cornea* aangegeven; doch werd in mijne verwachting, door de opvolgende ontsteking en verduistering van het overgebleven, doorschijnbaar gedeelte, van het

(1) Bibliothek fur ophthalmologie, von HIMLY enz. 1^e band 1^e stuk pag. 175. Hannover, 1816.

(2) Practical observations on Ectropion and Artificial pupil, bij Sir William Adams. pag. 48. London, 1814.

horenvlies teleurgesteld, door anderen ook vermoed en ondervonden (3). Ik zag derhalve geen ander middel, om dezen ongunstigen uitslag te voorkomen, en de *cornea* ongeschonden te laten, dan om dezelfde kunstbewerking, door den harden oogrok en de achterste oogkamer te bewerkstelligen, mijne eenigste vrees bestond, dat de oogappel, door den langeren weg, die dezelve, tot aan de plaats der inklemming bestemd, moest afleggen, te veel zoude uitgerekt worden, en buiten staat gesteld, om aan het doel te beantwoorden. De ondervinding heeft de ongegrondheid hiervan bewaarheid. Ik beproefde op het *cadaver*, en zag aldra de mogelijkheid in, om zulks op het levend voorwerp in aanwending te brengen, hetwelk ik dan ook later op een bestaand geval, in het hospitaal, met een gewenscht gevolg, zooals hier na vermeld zal worden, heb mogen uitvoeren, en welke goede uitslag mij heeft aangespoord, om deze methode verder te beproeven, hebbende ik dezelve bij verschillende voorwerpen, met geen minder goed gevolg bekroond gezien, zelfs

(3) De l'influence des sciences médicales et accessoires sur les progrès de la chirurgie moderne par A. DUGÈS pag. 19. Paris, 1827.

is het mij mogen gelukken, aan de beide oogen van een en hetzelfde voorwerp, kunstige oogappels, volgens de methode van verplaatsing, door den harden oogrok, aan te brengen. Zie pl. 1. fig 1.

Na deze geschiedkundige opgave kan ik overgaan tot de bepaling der gevallen, waarin deze kunstbewerking is aan te raden en zelfs de voorkeur verdient, deze zijn voornamelijk:

1°. Eene dikke vlek (*Albugo*) of aanmerkelijke verduistering op het middelgedeelte van het doorschijnende horenvlies, welke het gezigt belemmert, en den anderzins gezonden oogappel geheel bedekt:

2°. In voorste of achterste gedeeltelijke vasthechting (*synechia anterior vel posterior partialis*) van den oogappelrand, alware het ook, in twee derde deelen van deszelfs omtrek, hetzij in verbinding met dikke of ondoorschijnbare vlekken of likteeken (*Leucoma*) van het horenvlies, waar slechts de rand der *cornea*, tegen over gelegen aan het vrije gedeelte van den oogappel, doorschijnbaar, en het nog bestaande gedeelte van de voorste oogkamer met het waterachtige vocht is opgevuld, waarin men den oogappel wil plaatsen.

Een of twee uren vóór de kunstbewerking,

worden eenige droppels van een oplossing van 4 greinen *Ext. belladon. vel hyoscyam.* op een drachma gedistilleerd water, in het oog gedaan, met oogmerk om den oogappel te verwijden, ter gemakkelijker vating van den rand der pupil.

De lijder is geplaatst, even als bij de overige methode ter vorming van een' kunstigen oogappel; doch stel ik mij staande voor denzelfden, als dit gewoon zijnde bij alle operatien, die ik aan de oogen verrigt, zelfs bij die der *cataract*, en beperk het oog en onderste ooglid door de vingers der vrije hand. Een helper ligt het bovenste ooglid op.

De, tot deze kunstbewerking benoodigde, instrumenten zijn:

1°. Eene lansvormige genoegzame breede naald, om het haakje, na de gemaakte wond, gemakkelijk te kunnen door laten. Zie plaat 2. fig. 2.

2°. Een buigbaar stompuntig haakje, waaraan men naar willekeur den graad van kromming kan geven, om gemakkelijk den rand van den oogappel te kunnen vatten en buiten de wondlippen te brengen. Zie pl. 2. fig. 2.

Vooraf is noodig aantemerkten, dat, naarmate de plaats waar de kunstige oogappel moet geplaatst worden, de rechterhand bestemd is, om

in de uitgestrektheid der buitenhelft van het linker, en de binnenhelft van het regteroog, de operatie te verrigten, en omgekeerd de linkerhand, voor de binnenhelft van het linker en buitenhelft van het regteroog van den lijder.

De kunstbewerking verrigt ik op de volgende wijze:

Op eene lijn afstands van het doorschijnende horenylies doorsteek ik den harden oogrok met de lansvormige naald, welker kanten naar voren en achteren gekeerd zijn en dring in de achterste oogkamer, haal het instrument terug, om hetzelfde onmiddelijk te doen vervangen door het haakje, hetwelk ingevoerd wordt met de punt van hetzelfde naar het doorschijnend horenylies gekeerd en langs den binnenwand derzelve voorzigtig wordt voortgeschoven, tot dat ik het ontwaar in den oogappel, welks rand ik voorzigtig in dezelfde rigting vat, met het instrument terug haal en het gevatte in de lippen der gemaakte wonde inklem.

Geene toevallen van aanbelang heb ik aan deze kunstbewerking zien opvolgen, vooral geene bloeding, dewelke zoo dikwerf de oogoperatien dwarsboomt, dewijl het instrument volgens de rigting der stralen van den haarwijzen band, wordt ingebracht en weinige of geene bloedvaten van

dezelve kan kwetsen, alleenlijk is het mij gebeurt, dat het gedeelte van het regenboogvlies, hetgeen was ingeklemd geworden, zich weder terugtrok en ik mij genoodzaakt zag het haakje nogmaals in te brengen, en op nieuw een gedeelte te vatten en in te klemmen, en in den hoek der gemaakte wonde, het naast aan de *cornea* gelegen, door middel van het haakje min of meer vastelijk in te drukken, waardoor dit gering toeval verhinderd wordt; ook deze bewerking heb ik geene toevallen zien voortbrengen. Soms heeft, de terugtrekking langzamerhand voor en aler dat het wondje genezen is, plaats, doch is alsdan de vorm van de oogappel, min of meer veranderd, maar blijft dezelve bestaan zie pl. 1 fig. 9.

De gedaante, die den oogappel na de operatie zal hebben, is niet wel vooraf te bepalen, dit is afhankelijk van den graad van vasthechting. Bij eenen *normalen* oogappel is dezelve gewoonlijk zuiver driehoekig, zie pl. 1 fig. 8 terwijl eene aanmerkelijke vasthechting van den rand der pupil plaats grijpende, de basis van den gevormden oogappel natuurlijker wijze smaller en het geheel van dezelve langwerpiger is, zoo als men kan ontwaren pl. 1, fig. 6 en 7. In alle gevallen weet men door ondervinding dat de vorm van den

oogappel weinig of niets afdoet, zonder dat ik genoodzaakt zal behoeven te zijn, dit door voorbeelden te staven, dewijl zulks door WARDROP en anderen genoeg bewezen is (1).

Indien het gebeurt dat het ingeklemd gedeelte van den regenboog onder de gedaante van eene te aanmerkelijke verhevenheid, zich voordoet, dan kan dezelve door de aanraking met het *nitr. argent.* vernietigd, of ook wel door het schaartje van DAVIEL weggenomen worden. In de nevensgaande afbeeldingen zijn de meeste derzelve zichtbaar, dewijl de afteekeningen der oogen te kort na de operatie gedaan zijn: die op pl. 1 fig. 5 vertoont geenerhande sporen dezer uitzakking meer, dewijl de afteekening ruim vijf jaren na de operatie gedaan is: dit levert een genoegzaam bewijs op, dat dit door afstooting geschiedt, en de wrijving der oogleden vooral het bovenste, dit op dezelve teweeg brengt, ten zij dat men eene opslorping van hetzelfde wilde aannemen. Wanneer hetzelfde blijft bestaan wordt het door een beschermend vliesje bedekt.

De meening van sommigen, vooral die van de vertalers van het werk van SCARPA, geuit, dat

(1) J. WARDROP, *Essays on the morbid Anatomy of the Human Eye*, vol. II. p. 38 London 1818.

de verplaatsing van den oogappel door het doorschijnende horenvlies ontegenzeggelijk de verduistering van de lens naar zich sleept (1) kan ik niet toepassen op de wijze door mij aangegeven, aangezien ik zulks tot heden niet heb zien gebeuren (zie de 3de waarneming) niettegenstaande de kunstbewerking sedert vijf jaren is bewerkstelligd en dit ten voordeele pleit der verplaatsing door den harden oogrok.

(1) *Traité des maladies des yeux. etc. par FOURNIER-PESCAY et BEGIN. Tom. 2 pag. 200.*

II. *De insnijding of enkele verdeeling van het regenboogsvlies, in eenig gedeelte van deszelfs uitgestrektheid, met inkleeming van den buitenrand der gemaakte verdeeling in de wond van den harten oogrok, dooreen lancetgewijs mesje van een' bijzonderen vorm.*

De beproevingen van zoo vele achtenswaardige kunstgenooten welke de enkele insnijding van het regenboogsvlies sedert CHESELDEN hebben uitgevoerd, in deszelfs gevolgen veelal te zien mislukken, is ontmoedigend voor hunne navolgers; want niettegenstaande dat er kunstoefenaren gevonden worden, welke zich door dien nadeeligen uitslag niet laten afschrikken, zoo zoude toch, hetgeen men dienaangaande in meest alle werken vindt aangegeven, namelijk *dat, de op deze wijze gemaakte oogappel geen stand*

houdt, evenwel tot de niet beproeving doen overhellen.

Indien immer een zoodanige kunstoogappel door *Iridotomie* konde worden verkregen als men bij ADAMS (1) GUTHRIE (2) doch vooral bij TENON afgebeeld vindt, zonder dat uit de beschrijving van dezelve kan worden opgemaakt, of de vorming er van, door hem is bewerktstelligd (3) en als deze konden blijven bestaan, dan zoude deze methode boven al de andere te verkiezen zijn, zoowel ten voordeele van den lijder als ten aanzien der gemakkelijke en spoedige uitvoering; doch wij weten door ondervinding, dat dit niet altijd het geval is, en de, op deze wijze gevormde oogappel, veelmalen of weder vernauwd, of wel geheel gesloten wordt. Hoe het ook zij, of men dit toeval nu aan den neiging der natuur, om tegennatuurlijke of gemaakte openingen weder te sluiten, dan wel aan de gevolgen der ontsteking moet toeschrijven, is het echter

(1) Sir W. ADAMS, a Treatise on artificial pupil, in which is, described a series of improved operations. etc. London, 1819. fig. 1.

(2) G. J. GUTHRIE, a treatise on the operations for the formation of an artificial pupil, etc. London. 1819. pl. 1 fig. 1.

(3) M. TENON, memoires et observations sur l'anatomie, la pathologie et la chirurgie et principalement sur l'organe de l'oeil. Paris 1816. pl. 2. fig. 1.

bewezen, dat dit evenwel gebeurt, en niet alle even gelukkig zijn in het welslagen der operatie. Immers weten wij, dat enkele doorboringen, zelfs van minder bewerkte deelen, zoo als het trommelvlies, geen standhouden, ja zelfs die door verlies van zelfstandigheid, in hetzelfde bewerkstelligd, hiervan geene uitzondering maken, gelijk wij in onze, even als in vroegere dagen, hebben bewaarheid gezien (1), zonder dat de beenigen ring, aan den ingang van den inwendigen gehoorweg gelegen, zich daartegen kan verzetten. Kan men dan met grond verwachten, dat dit een beter gevolg zal opleveren, ten aanzien van de gemaakte wond in het regenboogvlies? hetwelk, als het ware, gelijk een beweegbaar gordijn in de oogkamers nederhangt.

De voordeelen, welke men aan de eigen verwijdende kracht van den gevormden oogappel, door middel der vezelen, heeft willen toeschrijven (2) en dat deze op zich zelve in staat zoude wezen om de toesluiting der nieuwelings gemaakte pupil

(1) Zie de geschiedenis der kunstbewerking, ter doorboring van het trommelvlies, in mijne operative heilkunde 1° deel hoofdst. 25.

(2) Mémoires sur l'organisation de l'Iris et de l'opération de la pupille artificielle par J. P. MAUNOIR, suivis des Rapports des commissaires de l'institut. Paris 1812.

te verhinderen, kan mijns bedunkens niet zoo geheel als geldende worden aangenomen, en moet ik mij bij het gevoelen van SCHULZE (3) en van ALLAN, die zulks ontkennen (4) voegen. Doch gesteld, dat de werkingen van den oogappel en van het regenboogsvlies, na de operatie natuurlijk geschiedde, dan volgt hieruit, dat de verwijding van de pupil toch niet altijd kon standhouden, maar door eene tegenovergestelde werking worden opgevolgd, en indien deze langer aanhield dan gewoonlijk, zoude dit de vasthechting der wondlippen bevorderen en werkelijk doen plaats grijpen. Ook hechten wij even zoo min aan het middel door ADAMS gebezigd, namelijk, om een gedeelte van de doorgesnede lens, tusschen de wondlippen als eene wig te plaatsen, ten einde de genezing derzelve, daardoor te bespoedigen en de vastgroeiing dusdoende onmogelijk te maken. Dewijl ik weet dat dit niet altijd met een gewenscht gevolg is bekroond, het geen door anderen en ook door mij zoude kunnen worden gestaafd.

(3) SCHULZE dissertatio de pupilla artificiali conformatione. Berolin. 1821. p. 53.

(4) a Sijstem of Pathological and operative Surgerij, founded on anatomy. bij ROBERT ALLAN, vol III. p. 147. Edinburgh. 1824.

Dit dan vastgesteld zijnde, zoo kunnen wij ook gereedelijk aannemen, dat verre weg het grootste aantal van kunstig gevormde oogappels, door *Iridotomie*, op de eene of andere wijs, wederom hun aanwezen vroeger of later verliezen, of ten minste tot een zoodanigen graad van vernaauwing terug gevoerd worden, die bijna aan dezelve grenst. Het is om dit te verhoeden, dat men zijne toevlugt genomen heeft tot verschillende middelen, die men het geschiktste dacht, om dit oogmerk het best te kunnen bereiken; men verliet den weg der achterste oogkamer, denwelken CHESELDEN en SHARP verkozen hadden, en die ook aan TAYLOR, op het getuigenis van ULHOORN, zoo noodlottig was geweest, dat door de kwetsing van de zenuwen van den haarwijzen band, zoo men vermeende, het oog geheelijk verloren ging (1). Zoude dit welligt de reden zijn, dat in den jare 1768, de groote CAMPER in zijne lessen zeide: « *melius esset, meo Judicio, si ilico cornea ante iridem cultello perforaretur, ligamentum enim ciliare tum non laeditur* » (2). Zoodat wij gerustelijk de eerste gedach-

(1) Heelkundige onderwijzingen van L. HEISTER vertaald door H. ULHOORN 2^e deel, Amsterdam 1776. pag. 713.

(2) In de aangeroeerde lessen §. 3.

ten, om de *Iridotomie*, door de voorste oogkamer, wel aan hem kunnen toewijzen, dewelke men aan GUERIN en JANIN heeft toegekend, wier bekendmakingen eerst in de jaren 1769 (1) en 1772 (2) publiek werden, en de genoemde hoogleeraar daarvan toch wel in 1768 geene kennis konde dragen.

De eerste beproevingen, om deze toesluiting te voorkomen, bestonden voornamelijk in de rigting der snede in het regenboogsvlies, hetzij door de achterste of voorste oogkamer, zoo b. v. deed GUERIN eene kruiswijze (3) en JANIN eene loodlijnige insnijding en verdeelde de vezelen van hetzelfde in die rigting (4), hetgeen ADAMS in zekere omstandigheden ook bewerkstelligde (5) en BARATTA noodig oordeelt, eerst eene loodlijnige snede te maken en daarmede aan eene zijde

(1) GUERIN *Traité sur les maladies des yeux*. Lijon 1769. pag. 233 en de nota.

(2) *Mémoires sur l'imperforation de l'iris, dans les mémoires et observations anatomiques etc. sur l'oeil* par. J. JANIN, Lijon. 1772. p. 177.

(3) Zie het aangehaalde werk.

(4) Idem.

(5) W. ADAMS, *practical observations on Ectropion. etc.* London. 1814 p. 41.

een dwarse te verbinden (1). Anderen hebben getracht dit doel langs eenen anderen weg te bereiken; zoo als ADAMS getoond heeft, door de stukken der vooraf verbrijzelde eens in de wondlippen van den nieuw gevormden oogappel te brengen (2) doch WELLER verkoos liever de geheele Lens daartoe te bezigen (3) hetwelk een en ander door RYAN gelaakt wordt (4) terwijl HINLY de verwijdering der wondlippen van elkander, door een haakje, daartoe genoegzaam oordeelt (5), en ADAMS vermeent te kunnen volstaan, door de wondranden der *Iris*, met de punt van het mesje, te prikkelen (6).

Niet alleen dat men het een en ander in het werk gesteld heeft, ten opzichte der *Iridotomie*; maar ook heeft de losmaking van den grooten omtrek des regenboogs van den haarwijzen band ook veelmalen ditzelfde lot getroffen, zoo als wij kunnen

(1) BARATTA, Practische Beobachtungen über die vorzüglichsten augenkrankheiten, aus den Italienischen übersetzt von E. W. GUNTZ 2^e th. p. 171 Leipsig. 1823.

(2) Hetzelfde werk pag. 38.

(3) Über künstliche Pupillen und eine besondere Methode diese zu fertigen von C. H. WELLER, Berlin. 1821. p. 211.

(4) RYAN, on Artificial Pupil in the Dublin Hospital reports 1818 pag. 441.

(5) Ophthalmologische bibl. Band 1 pag. 175.

(6) Practical Observations. pag. 59.

ontwaren, uit hetgeen SCARPA deswegens opgeeft (1) en anderen dit ook gevreesd hebben, ter voorkoming daarvan een gedeelte van het glasvocht in de gemaakte opening voerde, hetgeen LANGENBECK bewerkstelligde (2), en RIECKE na de *Iridodialysis* verrigt te hebben, drukt de *cataract* in zoo verre nederwaarts, dat dezelve nog aan den rand der losgemaakte *Iris* hangen blijft, en deze, door derzelver zwaarte, de weder-toesluiting der pupil verhindert (3).

Indien wij de voordeelen opmerken, welke de insnijding van het regenboogsvlies werkelijk kunnen aanbrengen, en die voorzeker de nadeelen zouden verdringen, wanneer er een middel konde gevonden worden, die de gevormde opening blijvend konde doen zijn, hetwelk ik vermeen, te kunnen worden verkregen, wanneer de regte weg wordt ingeslagen, die tot dat doeleinde voert, en waarvan het goed gevolg afhangt, van

(1) SCARPA, Trattato delle principali malattie degli Occhi Padova 1816.

(2) WENZL über den Zustand der Augenheilkunde in Frankreich nebst kritische bemerkungen über denselben in Deutschland. Nürnberg, 1815 pag. 107.

(3) Dissertatio de Conformatione Pupillae Artificiali. Auct. THEOPH. HENR. MOESNER Tubing. 1823 p. 22.

de doelmatige toepassing der bewerking op het daarvoor aangewezen gebrek en de geschiktheid der werktuigen, die daartoe moeten dienen.

Opmerkenswaardig is het, en het is hier de plaats zulks aan te merken, dat de meeste uitvoerenaren der *Iridotomie*, na het mislukken derzelve, tot de *Iridectomy* hunne toevlugt hebben genomen, en die, welke ook in deze zijn te kort geschoten, de *Iridodialysis* hebben beproefd, naarmate zij konden berekenen, dat de kans ten voordeele hunner lijders zouden uitvallen; geen blaam kan dienaangaande op hen rusten, door de eerste; door hen uitgeoefende methode of manier te hebben vaarwel gezegd, en tegen eene andere te hebben verwisseld, die aan hen eene rijkere hulpbron voor hunne lijdende natuurgenoeten aanbod en verzekerde. Immers zal men aan den beroemden Heelkundigen SCARPA, welke de uitneming der *cataract*, aan de nederdrukking de plaats inruimde (1), en aan den verdienstelyken oogarts BEER, die het eerste voor het laatste verkoos, geene verwijtingen dienaangaande kunnen doen, dewijl het ongelukkig gevolg, hetgeen zij beide in een omgekeerden zin

(1) SCARPA Trattato delle principali malattie etc. vol. II. p. 39.

ondervonden, daartoe aanleiding gaf. En evenmin kunnen wij op denzelfden grond het hun tot verwijt doen strekken, dat zij de methode, tot de vorming van een' kunstigen oogappel, door hen een reeks van jaren uitgeoefend, tegen een ander hebben verwisseld, aangezien de eerstgenoemde thans de *Irodectomie* voorstaat (1), en de laatste de *Iridodialysis* zeer aanbeveelt (2); niettegenstaande hunne navolgers, met hen het glansrijkst gevolg er van hebben mogen ondervinden, en nog onbeperkt willen uitgevoerd hebben (3).

- Wanneer wij de verschillende methoden tot de vorming van een kunstpupil doorloopen, zullen wij bevinden, dat vele voorstellen gedaan en werkelijk in aanwendig gebragt zijn, om twee derzelve met elkander vereenigd uittevoeren, en dit kan men ook op de onderscheidene wijzen of manieren afzonderlijk toepassen, doch vooral vindt men dit bewaarheid met betrekking der

(1) *Traité des maladies des yeux*, traduit de l'Italien en Français par FOURNIER-PESCAY et BEGIN. tom. second. Paris 1821. p. 205.

(2) CH. ROCHE et L. J. SANSON, *Nouveaux Elements de Pathologie Medico-Chirurgicale*. Tom. 4, pag. 633. Paris 1828.

(3) R. ALLAN, *a system of Pathological and Operative surgery*. vol. 3. pag. 147.

methode der losmaking (*Iridodialysis*) dewelke BUZZI te Milanen volgens BETTI, doch zoo als SCARPA wil, ASSALINI, het eerste zoude verrigt hebben (1) dewijl men dezelve in verbinding met de *Iridotomie* en met de manier van *inklemming* heeft uitgevoerd. Ik zal derhalve hierin split-senderwijze te werk gaan; doch zal het vooraf genoeg zijn aan te geven, dat zulks door hen is bewerkstelligd, omdat de eene of andere methode, afzonderlijk aangewend, niet voldoende was, om hun een voortdurend gevolg te waarborgen. Het behaagt mij deswegens de wijze op te noemen van DONEGANA en GIORGI, dewelke de insnijding, met de losmaking verbonden, bewerkstelligde, eensdeels om te toonen, wat door den weg der *sclerotica* al kan worden verrigt, en ten andere, om mijne landgenooten niet alleen daarmede bekend te maken, maar ook te doen zien, hoeveel voor de oogheekunde elders gedaan wordt, en daardoor, om mij zoo eens uittedrukken, den lust bij hen gaande te maken, en het voetspoor aantewijzen, hetgeen ik sedert lang betreden heb (2).

(1) BETTI *Istoria delle principali operat. d. chir. del. c.* SPRENGEL tradotta del Tudesco. Flor. 1815.

(2) Het ware te wenschen dat bij ons op het voetspoor der

De eerstgenoemde dan voegt bij de *Iridodialysis* de methode der *insnijding*, en bezigt daartoe zijne zeisvormige naald, waarmede hij door den harden oogrok indringt, den regenboogstrand losmaakt en daarna deze losgemaakte massa dwars verdeelt en dusdoende den oogappel aanmerkelijk vergroot (1). GIORGI verbindt insgelijks de *Iridotomie* met de *losmaking*, doch in een omgekeerden zin als DONEGANA; hij verrigt namelijk eerst de insnijding, door eene tweesnijdende staarnaaldtang, dewelke hij van de achterste oogkamer, door het binnen- en bovengedeelte van het regenboogsvlies, in de voorste voert, de gemaakte opening vergroot, een gedeelte van het regenboogsvlies vat, en door eene wending aan het instrument te geven, dit van den haarwijze band losrukt (2).

Anderen zijn nog verder gegaan en hebben, om een meer duurzaam gevolg aan de methode der

Duitschers ook een tijdschrift, uitsluitend aan de Chirurgie en oog-heelkunde gewijd, in het licht verscheen, dit zoude de Nederlandsche kunstgenooten in de gelegenheid stellen, hunne waarnemingen, hierop betrekking hebbende, bekend te kunnen maken.

(1) Zie BARATTA, praktische beobachtungen enz. 2^e. Theil, pag. 156.

(2) GUISEPP. GIORGI. Memoria sopra un nuovo stromento per operare la cataratte et per formare la pupilla artificiale. Imola 1822.

losmaking te geven, een gedeelte van den losge-
 maakten rand in de wond van het doorschijnende
 horenvlies ingeklemd, waartoe bijzonderlijk de
 bemoeijingen van vele gestrekt hebben (1) het-
 welk de eene met een beter gevolg dan de andere,
 door de voorste oogkamer heeft verrigt; doch
 WERNECK heeft dit nog overschreden en heeft
 zulks door een anderen weg, namelijk de achterste
 oogkamer, uitgevoerd: hij doorstak den harten oog-
 rok door eene breedere staarnaald dan die welke
 men gewoonlijk bezigt voor de nederdrukking der
cataract; na deze teruggehaald te hebben, bragt
 hij het haakje van BEER in, scheidde daarmede
 de *Iris* van den haarwijzen band af, en klemde
 denzelven in de gemaakte wond in (2).

Dit hebbende doen voorafgaan, is de weg de-
 welke tot mijne wijze leidt, gemakkelijk te betre-
 den, dewijl men reeds heeft kunnen bemerken,
 dat ik daartoe ook eene zamengestelde wijze bedoel,
 namelijk de *insnijding* met de *inklemming* te
 verbinden, en van welke werkwijze ik bijna de zeker-
 heid heb, de toesluiting van den nieuw gevormden
 oogappel, door *Iridotomie* kan worden verhoed,

(1) Zie de geschiedenis dezer kunstbewerking in mijne ope-
 ratieve heelkunde 1^e deel pag. 249.

(2) Med. chir. Zeitung, Inspruck. 1823. 1^e Land. pag. 132.

en een duurzaam bestaan aan denzelfven verzekerd wordt; men behoeft slechts den rand van de gemaakte pupil met de daarmede overeenstemmende wond in den harden oogrok in verband te brengen, en tot dat einde, met het door mij tot de verplaatsing van den oogappel gebezigd haakje en op dezelfde wijze inteklemmen; vooral zal men deze kunstbewerking met genoegzamen graad van zekerheid kunnen uitvoeren, wanneer de *Iris* voor een groot gedeelte vastgehecht is, en het overgeblevene gedeelte van de voorste oogkamer, nog genoegzame ruimte voor het instrument overlaat.

In zoodanig en ook nog andere gevallen is het, dat men als dan deze manier konde beproeven. Dat men mij niet tegenwerpe, dat de kunstbewerking op deze wijs bewerkstelligd, moeilijk zij en eenen onzekeren uitslag doe voorzien, dewijl de *verwonding*, als het mij veroorloofd is, dit woord te bezigen, aanmerkelijk is, en de opvolgende beklemming van een gedeelte van den rand der gevormde oogappel in de wondlippen van den harden oogrok tot eene hevige wederwerking zal aanleiding geven; die der Heelkundigen, welke gewoon zijn, oogoperatiën te verrigten, en bijzonderlijk de inklemming hebben beproefd, weten zeer wel, dat dit eene ongegronde vrees is,

die door de ervaring wordt krachteloos gemaakt, zoo niet geheel omver geworpen.

Dat, ter welslaging dezer methode, even als voor andere oogoperatiën, doelmatige instrumenten vereischt worden, zal wel niet behoeven te worden aangemerkt, evenwel is dit voor deze methode in het bijzonder een noodzakelijke vereischte. Ik heb vele der werktuigen, dewelke bestaan, om den regenboog, door de achterste oogkamer te verdeelen, het zij zoowel op het cadaver, als op levende voorwerpen beproefd en kan mij niet beroemen, dat dezelve dien graad van volkomenheid hebben, welke hunne uitvinders daaraan hebben toegekend; het eenigste instrument, het geen mij ter bereiking van mijn doel, om den regenboog door de achterste oogkamer, en dat wel van achteren naar voren te verdeelen, en dat mij toescheen het bruikbaarste te zijn, was dat van LANGENBECK, hetgeen hij tot de uitoefening der *Iridotomie*, door de voorste oogkamer bezigt; doch konde ik hetzelfde zoo als het bestond niet aanwenden. Ik liet aan hetzelfde, boven en behalve deszelfs holle snede, nog op de platte zijde eene kromming geven, zie pl. 2 fig. 3. doch dit voldeed evenwel niet aan het oogmerk; ik ondervond aldra, dat eene holle snede van het mesje niet zoo geheel doelmatig was, en was bedacht om

hierin te voorzien. Mijne eerste gedachte was om een schaarsgewijs werktuig te bezigen, welks gedaante, de bladen gesloten zijnde, veel overeenkomst had met eene tweesnijdende staarnaald, doch op de zoogenaamde platte zijde eene dergelijke kromming had, als die van het mesje boven opgegeven; dit werd door den harten oogrok, gesloten in de achterste oogkamer, gevoerd, het regenboogsvlies in deszelfs buitenste derde deel, van achteren naar voren doorstoken en de bladen van elkander verwijderd; doch in plaats van hetzelfde op deze wijze te kunnen verdeelen, scheurde de vezelen van elkander en besloot ik, hetzelfde dus niet op het levend oog in aanwending te brengen.

Het doel, hetgeen ik mij voorgesteld had, wilde ik toch bereiken, namelijk, om de regenboogsvezelen in eene dwarse rigting te verdeelen, het scheen mij toe dat een tweesnijdend lancetvormig mesje, waarmede dezelve, na de doorsteking van achteren naar voren doorboord werd, en de gemaakte wond in de *Iris* boven en benedenwaarts konde worden vergroot, tot dat einde voldoende kon zijn; na herhaalde beproevingen en veranderingen, voldeed het eindelijk aan mijne verwachting, dewijl hetzelfde door eene matige kromming op deszelfs vlakten (Pl. 2 fig. 4),

gemakkelijk door den harden oogrok drong, de vezelen des regenboogs bij de eerste doorsteking door deszelfs spits beginnende, en vervolgens breeder wordende, snijdende randen, zonder veel moeite verdeelde en door geringe op en nederwaartsche, en tevens eenigzins vóórwaarts voerende bewegingen, deze verdeeling vergrootte.

Voor en aler tot de eigenlijke beschrijving der kunstbewerking over te gaan, zal het niet ongepast zijn, aan te geven, dat dezelve even zoo goed door de voorste oogkamer, zonder voorafgaande verdeeling der *cornea* kan worden werkstelligd, in welk geval dezelve overeenstemt met de methode van HIMLY en ADAMS, en men voor deze en langs den weg der *sclerotica* kan vaststellen, dat de operator de rechterhand bezigt voor de buitenhelft van het linker en de binnenhelft van het rechteroog, terwijl de linkerhand moet gebruikt worden, voor de buitenhelft van het rechter en de binnenhelft van het linkeroog. — De voorbereiding en plaatsing van den lijder, die der helpers en van den operator zijn dezelfde als in de voorgaande methode.

A. Door den harden oogrok.

Het instrument, als eene staarnaald gehouden, wordt door den operator, volgens den loop der

vezelen van den haarwijzen band met den buitenrand naar de handpalmsvlakte van de opererende hand gewend, eene lijn afstands van de *cornea*, door den harden oogrok in de achterste oogkamer gevoerd, het blad van het instrument wordt nu zoodanig gekeerd, dat de holle vlakte naar voren en de bolle naar achter ziet en de randen derzelve naar boven en onder gerigt zijn; de punt wordt nu in aanraking gebragt met het midden der plaats in den regenboog, waar de insnijding moet verrigt worden; men doorboort dezelve van voren naar achter en zoodra men ontwaart dat dit geschied is, zoo word hetzelve verder naar de zijde van den binnen ooghoek voortgestooten, zorg dragende, dat de punt van hetzelve de *cornea* niet kwetst, nu haalt de operator het mesje een weinig terug, geeft eene bovenwaartsche wending aan deszelfs hand, waardoor de punt van hetzelve daalt, en vergroot aldus de wond, snijdender wijze, van boven naar beneden, en van achteren naar voren; dit verrigt hebbende laat hij de hand wederom dalen, richt de punt van het mesje naar boven en bewerkstelligt dezelfde handgreep bovenwaarts, waarop hij het instrument in dezelfde rigting als het ingebragt is, uit het oog haalt; het haakje, op plaat 2 fig. 2. afgebeeld, wordt vervolgens inge-

bragt, het midden van den buitenrand van de gemaakte wond daarmede gevat naar buiten gevoerd en in de wondlippen van den harten oogrok ingeklemd.

B. *Door het doorschijnende horenvlies.*

Aan den uitersten rand der *cornea* wordt het instrument met deszelfs bolle vlakke naar het oog gewend, in de voorste oogkamer tot zoo verre voortgevoerd, dat de punt van hetzelfde komt, ter plaatse waar men denkt het midden der insnijding te zullen zijn, alsdan door de hand eenigzins te wenden en op te ligten, van voren naar achteren het regenboogsvlies doorstoken en de wond naar boven en onder zoodanig vergroot, als men kan berekenen tot een genoegzamen grooten oogappel voldoende te wezen, waarop het mesje, in dezelfde rigting wordt uitgehaald, het haakje ingevoerd, de buitenste rand er mede gevat en tusschen de wondlippen der *cornea* ingeklemd.

De op deze wijzen gevormde oogappel, heeft meestal de gedaante van een driehoek, zoo als pl. 2. fig. 5. is aangetoond.

Ik wil nog eene andere methode aangeven, in gevalle de natuurlijke oogappel in deszelfs geheele uitgestrektheid aan de *cornea* is vastgehecht en tevens een aanmerkelijke witte vlek (*albugo*) een groot gedeelte der uitgestrektheid van het horenvlies be-

slaat, en slechts weinig doorschijnbaarheid overlaat; dit geval zoo als men door ondervinding weet, is bijzonder geschikt, om door de *Iridodialysis* te worden verholpen; doch indien men om de eene of andere reden, tot deze geene toevlagt wilde nemen, alsdan zoude men eene wijziging aan mijne, zoo even beschrevene methode kunnen geven, en dezelve op de navolgende wijze kunnen bewerkstelligen.

Op denzelfden afstand en de plaats als aangegeven is, zoude het instrument in de achterste oogkamer dienen te worden gevoerd en deszelfs punt dadelijk gerigt naar den regenboog, dewelke men eenigzins van boven naar beneden zoude doorboren en de vergrooting der wond het eerst naar den omtrek der *cornea* doen plaats hebben; vervolgens met den anderen scherpen rand van het instrument, hetwelk, gedurende men de snede verigtte, al draaijenderwijze tusschen de vingers diende bewogen te worden, konde men de insnijding van de plaats af des vergroeiden oogappels, tot aan den rand der *cornea* toe volbrengen, en dus doende eene lap gevormd hebbende, welke een kegelwijze gedaante had, b. v. zoo als op plaat 2 fig. 6. getoond word; de punt der lap konde nu door het haakje gevat en in de wondlippen van den harden oogrok beklemd worden.

Wanneer de oogappel voor het grootste gedeelte vastgegroeid is, bijna als in dat geval, waarin ik de verplaatsing van denzelfven heb voorgesteld, zoo zoude men denzelfven op de volgende wijze kunnen vergrooten.

Met het mesje van LANGENBECK, zoo als het door mij gewijzigd is (zie pl. 2 fig. 5.) zoude men eene lijn boven de dwarse middellijn van het oog, in de achterste oogkamer, kunnen dringen, met hetzelfde langs den achterwand van den regenboog henen gaan, tot dat de punt in het overgebleven gedeelte van den oogappel zichtbaar werd, als dan aan den snijdenden kant van het mesje zoodanig eene rigting geven, dat men de insnijding naar den rand van den regenboog toe kon bewerkstelligen; of in een omgekeerden zin, zoude men, zoodra hetzelfde op de aangegevene plaats in het oog gedrongen was, de punt van achteren naar voren, door den regenboog nabij deszelfs grooten omtrek kunnen voeren, en de insnijding van voren naar achteren, naar het middelpunt tot in den oogappel vervolgen. Het mesje, in het een en ander geval nu, uitgehaald zijnde, konde het haakje door de bestaande wond in de *sclerotica* gebragt, en het achterste gedeelte van den bovenrand der gemaakte insnijding met hetzelfde gevat, tusschen de wondlip-

pen gevoerd, en aldaar ingeklemd worden. Eene langwerpige driehoekige pupil, waarvan de punt naar het *centrum* gekeerd, is het gevolg er van, zie pl. 2 fig.

Men zal ligtelijk beseffen, dat al deze opgegevene manieren gewijzigd worden door bestaande omstandigheden, zoo als het aanwezen eener *cataract*, en of deze al of niet vastgegroeid zij, dewelke men als dan te gelijktijd tracht te verbrijzelen of neder te drukken enz.

III. Uitsnijding van een gedeelte van het regenboogsvlies door den harten oogrok, en de achterste oogkamer door middel van een eenvoudig Instrument.

Na de vergeefsche bemoeijingen van CHESELDEN, SHARP en anderen, tot vorming van een kunstigen oogappel, door enkele verdeeling of insnijding (*Iridotomia*) was men bedacht, ware het mogelijk, een zekerder gevolg ten dezen voortbrengen; dit geschiedde in de voorste oogkamer, welke daartoe door de verdeeling van de *cornea* werd opengelegd. Door deze bewerking vermeende men dan ook zekerder te zijn, om den te vormen oogappel niet alleen in het midden, maar ook in de geheele uitgestrektheid van het regenboogsvlies te kunnen aanbrengen; wanneer namelijk, de voorste oogkamer in eenen *normalen* toestand was; doch bijzonderlijk werd deze kunstbewerking nood-

zakelijk geoordeeld, in geval van geheele toesluiting van den oogappel, vooral na de operatie der *cataract* voorkomende, en alhoewel CAMPER zegt, wel eene vernaauwde, doch nimmer eene geheel toegeslotene pupil, te hebben gezien, (1) hetgeen door DE SAUVAGES bevestigd wordt (2) zoo stelt echter REICHENBACH zulks integendeel, met anderen, zeker (3); en rekent de vorming eener ronde pupil zoo zeer uitvoerbaar, dat hij voorstelt, slechts een rond hol werktuig te bezigen, gelijk aan dat, hetwelk de zadelmakers gebruiken, om een rond gat, met

(1) In de aangehaalde lessen over de oogziekten § 3.

(2) F. B. DE SAUVAGES, a treatise on the diseases of the Eyes. Lond. 1785. pag. 192.

(3) Dat eene geheele toesluiting van den oogappel kan plaats hebben, is maar al te waar. Hoe veelvuldige voorbeelden kan men in ons vaderland niet vinden, bij voorwerpen, die, ten gevolge der heerschende oogontsteking, zijn blind geworden? Het zoude eene weldaad wezen, wanneer de genezing van velen dezer ongelukkigen door de kunstbewerking tot de vorming van een' kunstigen oogappel, door middel der bestaande methôden mogt worden beproefd. Ik houde mij verzekerd, dat, proportioneel, het aantal der zich, in dit geval, bevindende aanmerkelijk minder in Engeland en Duitschland zal zijn, dan bij ons, aangezien de leer der oogziekten en de daarbij behorende kunstbewerkingen, aldaar een gedeelte van het publiek onderwijs uitmaken en meer algemeen worden uitgeoefend.

verlies van zelfstandigheid in het leder aantebrengeu, om den regenboog te doorboren (1). MUTER wil, tot hetzelfde einde, de *nitr. Argent. fus.* aangewend hebben, en dit brandmiddel zoo lang in aanraking met het regenboogsvlies laten, tot dat er een gedeelte van vernietigd zij (2).

Tot hiertoe echter heeft men nog maar zeldzaam mogen slagen, om *in eens*, of *in eene snede*, een geheel rond stuk uit dit vlies wegtienemen; men heeft dienaangaande voorstellen gedaan en veelvuldige manieren beproefd, zonder dat men vele voorbeelden kan bijbrengen van volkomene slaging. Meerdere goede gevolgen, evenwel, heeft men verkregen, te dien aanzien, van verschillende handgrepen en ook van een andere gedaante van den gemaakten oogappel dan een ronde, zoo als MAUNOIR, DEMOURS en een aantal anderen getoond hebben.

Hoe het ook zij, men heeft, om dit doeleinde te bereiken, vele wijzen en manieren voorgesteld en is men in de keus der werktuigen, waarvan

(1) Beschrijving van eene nieuwe manier om de toesluiting van den oogappel te genezen, door J. F. REICHENBACH, in de natuur- en geneeskundige bibliotheek door E. SANDIFORT 6^e. deel. pag. 361.

(2) Praetieal observations, on various novel modes an operating on cataract and of forming an artificial pupil bij R. MUTER. Wisbech 1811. pag. 104.

dezelve meestal afhangt, bijzonderlijk gevallen op de schaar, dewelke, zoo als men uit ondervinding weet, verre weg aan de stekende of snijdende instrumenten achterstaat, en naarmate van het oogmerk dat men wilde vervuld hebben, heeft men aan deze verschillende gedaanten gegeven; men vindt, dien aangaande, opgegeven, *regte, kromme* op derzelver platte zijde *holle* of *bolle, half* en *geheel stomppuntige, geheel geslotene* en op *mechanische wijze* werkende scharen en dezelve *enkelvoudig* of *zamengesteld* aangewend, en dit bijzonderlijk om een zeker gevolg ter mindere of meerdere herstelling van het gezichtsvermogen van den lijder voorttebrengen.

Dat de nadeelige uitkomst, welke sommige operatiën aan de oogen opleveren, somtijds aan de ondoelmatigheid der werktuigen moet worden toegeschreven, zal niemand, die ondervinding in dezen tak der heilkunde heeft, ontkennen; de bekwame hand, zegt men, wel is waar, weet elk instrument te bestieren, vooral wanneer de ontleedkundige kennis aan deze tot gids verstrekt (1) en hoezeer wij moeten toestemmen, deze stelling ge-

(1) Introduction to a course of lectures on the diseases and operative surgery of the Eye, bij W. MACKENZIE, pag. 11 Lond. 1818.

grond te zijn, kan men dezelve niet zoo geheel op die, welke aan het oog verrigt worden, toepassen; want van eene zachtwerkende, vaardige en tevens vaste hand, met doelmatige werktuigen gewapend, zal men eene gewissere uitkomst mogen verwachten dan in het tegengesteld geval; de teedere, en zoo zeer zamengestelde, bewerkteuing van het oog vordert ook fijne instrumenten, welke daaraan kunnen beantwoorden; een gering gebrek, het zij in de hoedanigheid, bewerking, gedaante of vorm van dezelve kunnen nadeelen teweeg brengen, die voor den lijder, in de gevolgen beschouwd, beklagenswaardig zijn.

Dit kan men dan ook met grond toepassen op de zamengesteldheid der werktuigen, welke boven en behalve, dat zij door een meervoudig *mechanismus* worden in beweging gesteld, hetgeen uit den aard van de bewerking ligtelijk aan haperingen kan onderhevig zijn, de operateur daarenboven eene geoefende hand moet bezitten, om dezelve met vrucht te kunnen gebruiken; en, om mij zoo eens uittedrukken, het *manuale* zich door veelvuldige oefening, wel hebben eigen gemaakt, hetwelk velen met grond zal afschrikken om in navolging te handelen, zoodat het gebruik er van bij uitsluiting aan deszelfs uitvin-der verblijft. Hieruit vloeit voort, dat hoe een-

voudiger een instrument in het algemeen zij, hoe doelmatiger in deszelfs aanwending, des te zekerder in de berekening van eene goede uitkomst, des te geredelijker kan men als dan aan hetzelfde de bevoegdheid toekennen van een *goed instrument* te zijn. Is hetzelfde nu in overeenstemming met den aard van het gebrek, hetgeen men door middel er van wil verhelpen: en voedt men de innige overtuiging, dat aan geen ander tot de uitvoering eener kunstbewerking, volgens eene gegeven methode of opereerwijze, dezelfde voordeelen kunnen worden toegekend, en overschreidt deszelfs deugdelijkheid de grenzen, zelfs dezzer methode tot in een ander, zoodat men hetzelfde naar willekeur en volgens bestaande omstandigheden, met een evengelyk voordeel daarin ook kan aanwenden, en als dit den toesteen der ondervinding kan doorstaan, dan durf ik gerustelyk vaststellen, dat dit instrument het *beste* is.

De eerste beproevingen tot uitsnijding van den regenboog, geschiedde na voorafgaande insnijdingen of verschillende verdeelingen van denzelven; men maakte eene kruiswijze snede met de schaar, en nam de hier uit voortspruitende hoeken daarmede weg. Onze landgenoot, de Hoogleeraar MULDER bewerkstelligde zulks op deze wijze (1); doch heb

(1) Zie het aangehaalde werk. § 12.

ik in het werk van GUERIN, het spoor niet kunnen vinden, dat ook deze wijze, zoo als door velen, op het gezag van anderen, aangegeven wordt, door hem zoude uitgevoerd zijn.

Sommigen, bijzonder FORLENZE, op raad van SABATIER (1) vatte, door middel van een pincet of haakje, het midden van het regenboogsvlies en sneed het gevatte gedeelte met de schaar af (2) volgens geloofwaardige ooggetuigen, zoude de Amsterdamsche oogarts NISSEN, gewoonlijk deze manier hebben verkozen. JURINE en TRAVERS, hebben dit voorbeeld nagevolgd (3). Anderen hebben, tot bereiking van hetzelfde oogmerk, de schaar met dubbele, zoo als REISINGER (4) of enkele haaksgewijze werktuigen verbonden, gelijk KUNSTMAN (5) waarmede zij door eene hand en

(1) De la médecine opératoire par B. SABATIER. Tom. 4. p. 577. Paris 1824.

(2) Considération sur l'opération de la pupille artificielle par J. FORLENZE, chirurgien oculiste. Strasbourg 1805.

(3) Lectures on the operative surgery of the Eye bij J. GUTHRIE. London 1823. p. 404. en Synopsis of the diseases, of the Eye and their treatment by B. TRAVERS. London 1821. pag. 346.

(4) Baiersche annalen 1° band. 1°. stück. p. 121. fig. 3 Tübing 1824.

(5) Journal der chirurgie und augenheilkunde von GRAEFE und WALTHER. 1°. band. p. 519.

het bestaand *mechanismus*, een rond stukje uit den regenboog snijden, en dusdoende een middelpuntigen oogappel vormen, terwijl WEINHOLD door derzelver op hare vlakke gebogene staarnaald-schaar een halfmaanswijs stukje wil wegnemen (1), en ARNEMAN een geheel rond stuk, door eene bijzonder daartoe geschikte schaar uit het midden der *Iris* wil uitgesneden hebben (2) het geen JANIN, door de gewone holle oogschaar werkelijk heeft ten uitvoer gebragt (3).

Eenigen willen, voor en aler de schaar te bezigen, het regenboogsvlies vooraf door een snijdend werktuig verdeelen. MUTER neemt daartoe zijn tweelijnig mesje en verrigt de uitsnijding met zijne zoogenaamde *Iris-schaar*; zelfs doet hij het voorstel, om, door middel van een nog smaller mesje dan het zoo evengenoemde, zonder be-

(1) WEINHOLDS ideën über die abnormen methamorphosen der Hichmorshöhle. Leipzig 1810. vorrede pag. XV.

(2) System der Chirurgie von J. ARNEMAN, 2e th. Göttingen 1801 p. 199. pl. 2. fig. 8.

(3) Mémoires et observations anatomiques, physiologiques et physiques sur l'oeil. Lyon 1772 pag. 201 en vertaald medegedeeld in de geneeskundige verhandelingen van de Zweedsche Academie 4e. deel. p. 475. Leiden 1778.

hulp van de schaar een stukje uit het midden des regenboogs te snijden (1).

DE WENZEL, vormde, te zelfden tijde dat hij de verdeeling van het horenvlies deed, door zijn staarmes een halve cirkelwijze lap, in het midden van het regenboogsvlies, de bolle kant van deze lap was naar den ondersten omtrek van den *Iris* gewend, daarna de *cornea* opligtende, volbragt hij de uitsnijding door een holle schaar (2). Onze Land- en kunstgenoot Doctor MENSERT wil, om eene ronde opening in het midden of elders van het regenboogsvlies te vormen, na de vooraf gegane verdeeling der *cornea*, door het staarmes van DE WENZEL, een hol lancetgewijs werktuig gebezigd hebben, waarmede hij hetzelfde wil doorsteken en welke insnijding daardoor een halve ronde gedaante zoude verkrijgen; de hieruit voortspruitende lap welker bolle kant insgelijks naar den ondersten omtrek van den regenboog gekeerd is, moet, door eene tweevoudige of dubbele schaar, welker maaksel zoodanig is, dat de daarmede verrigte snede ook een half rond vormt, worden uitgesneden, en dusdoende

(1) Practcal observations etc. Sect XIII. on the mode of forming an Artificial pupil in the centre of the Iris p. 109—110.

(2) A treatise on the cataract with cases. by M. DE WENZEL Jr. translated from the french with many additional remarks by JAMES WARE Surgeon. London 1791. pag. 270. fig. 13.

eenen ronden oogappel daarstelt. Op dezelfde wijze zoude ook een driehoekige oogappel echter door anderen bijzonder daartoe gevormde instrumenten, kunnen gemaakt worden (1).

Zonder nu te willen treden, in de zooveelvuldige bedenkingen, welke tegen het openen der *cornea* in eene aanmerkelijke uitgestrektheid, zoowel ter uitneming der *cataract*, als tot de vorming van een' kunstigen oogappel door *uitsnijding in de voorste oogkamer*, zijn aangevoerd, vermits de verdedigers dezer bewerking, met even zoo veele gronden, deze tegenwerpingen bestreden hebben, zoo zal het mij toch vergund zijn, aantemerken, dat de minste uitgebreide wond tot bereiking van een en hetzelfde doel, aan mij het verkieslijkste toeschijnt, vooral, wanneer het heilzame van den uitslag even zoo goed kan worden voorzien als verkregen.

Het is uit overtuiging dat elk voorstel, de vereenvoudiging tot strekking hebbende van eenigerhande kunstbewerking, bij mij gereedelijk ingang

(1) Geschiedkundige verhandeling over de operatie tot vorming van een' kunstigen oogappel, benevens de beschrijving eener nieuwe en zekerdere manier om dezelve door eene tweevoudige of dubbele schaar te bewerkstelligen door W. MEN-
SENT enz. Amst. 1828.

vindt, en ik niet aarsel de deugdelijkheid er van ingezien hebbende, dezelve bij voorkomende gelegenheden in aanwending, te brengen, zoo vertrouw ik ook wederkeerig. dat, hetgeen ik van mijne zijde tot verbetering der kunst en tot welzijn der lijdenden kan bijbrengen, ook even zoowel meenend en onbevooroordeeld zal opgenomen en beproefd worden. Trouwens, *eene uitvinding in de geneeskundige wetenschappen, die tot verbetering van het lot onzer lijdende natuurgenootten kan bijdragen, behoort niet bij uitsluiting aan hem, bij wien daartoe de eerste gedachte ontstond, maar ook aan de kunst, en rust de verpligting op hem, deze openlijk bekend te maken, ten einde daarvan bij voorkomende gelegenheid een nuttig gebruik kan worden gemaakt (1).*

(1) Het is om dezelfde beweegreden, dat ik, boven en behalve de nieuwe uitvindingen, voorstellen enz. in dit werk vermeld, ook aan het genees- en heekundig publiek zal kennelijk maken, en bereids werkelijk daartoe een' aanvang gemaakt heb, van de navolgende, door mij uitgevondene of veranderde *kunstbewerkingen, instrumenten, mechanische werktuigen, enz.* terwijl ik de gevallen tot de geneeskundige chirurgie behorende, onder de titel *van Heelkundige waarnemingen* enz. denk in het licht te geven.

Dit op den voorgrond gesteld hebbende, zal men ook dan wel gereedelijk billijken, dat ik

A. Kunstbewerkingen.

1°. Aan het hoofd.

- a. Nieuwe manier ter wegneming van het druifgezwel van het horenvlies.
- b. Genezing van het gedeeltelijk druifgezwel van de *cornea*, met terug bekoming van het gezichts vermogen door de kunstbewerking.
- c. Nieuwe wijze om de *cataract* te opereren.
- d. Verhelping van het scheelzien door een bijzonder brilvormig werktuig.
- e. Nieuwe manier om de hazenlip op eene zekere wijze te genezen, door eene eenvoudige kunstbewerking.

2°. Aan den Tronk.

- a. Voordeelige manier ter plaatsing van het haarsnoer aan den hals.
- b. Voorgestelde wijze om de slokdarmsnede (*Oesophagotomie*) te verrigten.
- c. Voorstel tot onderbinding van de inwendige borstslagader (*art. mamma interna*).
- d. Operatie der waterbreuk door binding (*Ligatura*).
- e. Wegneming van het middelschot van den balzak (*Septum scroti*).
- f. Nieuwe manier van darmhechting.

3°. Aan de bovenste Ledematen.

- a. Nieuwe manier om den arm uit het schoudergewricht door eene snede wegtenemen.

dit verwezenlijk en eene methode voorstel, door welke men met een eenvoudig instrument door

- b. Uitzaging van een gedeelte van het spaakbeen, als eenigst middel tot behoud van den arm werkstelligd.
- c. Uitneming van het 3^e. nahandsbeen met behoud van den daarmede verbonden zijnden vinger.
- d. Uitneming van het nagelkootje van de wijsvinger, met behoud der zachte deelen, en ook van den nagel.

4°. Voor de onderste Ledematen.

- a. Mijne wijze van uitneming van de dije uit het heupgewricht.
- b. Mijne manier van afzetting van de dije.
- c. Nieuwe manier om de *tibia* en *fibula* aftezagen bij de afzetting van het been.
- d. Afbijteling van het scheenbeen, ingeval van uitbreide beenzweer (*caries*).
- e. Wegneming van het eerste navoetsbeen en groote teen, door eene bijzondere handgreep.
- f. Gemakkelijke en zekere wijze om den in het vleesch gegroeiden nagel wegtenemen,

B. Instrumenten.

- a. De heilkundige veldtoestel (*apparatus chirurgico-castrensis*) in den vorm van een patroontasch der Kavallerie.
- b. Nieuw samenstel van heilkundige zak-instrumenten voor militairen heilkundigen.
- c. Een mesje van een bijzondere gedaante voor het druifgezwel.

de achterste, of ook wel door de voorste oogkamer een genoegzaam groot stuk uit eenig gedeelte der uitgestrektheid van den *Iris* kan wegnemen, welk eenen goeden en bruikbaren oogappel als gevolg kan opleveren; om van de voordeelen dezer kunstbewerking te gewagen, zoude het aanzien kunnen hebben als of ik de uitvindingen van andere kunstgenooten daardoor zoude willen trachten van minder waarde te doen zijn. Ik

d. Verbetering van het mesje van LANGENBECK voor de *Iridotomie*.

e. Eene lanswijze naald en buigbaar haakje tot verplaatsing der pupil.

f. Het instrument tot uitsnijding van het regenboogsvlies (*Irodectomie*).

g. Een lancetwijs mesje voor de *Iridotomencleisis*, door den harden oogrok.

h. Een bijzonder werktuig tot het verrigten der slokdarmsnede.

i. Een, op deszelfs vlakke gekromd, mes ter uitneming van den arm uit het schoudergewricht.

k. De kromme naald tot de operatie der waterbreuk door binding (*Ligatura*) enz.

C. *Mechanische werktuigen.*

a. Een brilvormig werktuig met beweegbare openingen.

b. Een werktuig tot verhelping van den zoogenaamden horrelvoet, of tot ondersteuning van een verlamden voet, hetzelfde kan tevens dienen tot verhelping van kromgebogene scheen- en kuitbeenderen.

laat derhalve de beoordeeling en beslissing des-
wegens aan bevoegde kunstregters over, en
veroorloof mij slechts te gewagen, dat dezelve in
die gevallen aanwendbaar is, waarin de *Irodec-*
tomie wordt aangeprezen, en welke aanwijn-
gen genoegzaam bekend zijn, dan dat daarvan de
opsomming op nieuw zoude behoeven.

Evenwel zal men mij ten goede houden, ten
nutte van de kunst de aanmerking te maken,
dat ik niet vermetel ben om vast te stellen, dat deze
methode op alle gevallen zoude toe te passen zijn,
ook dan, wanneer er geene genoegzame ruimte in de
oogkamers bestond, om eene kunst pupil in het
midden van het regenboogsvlies te vormen, doch
ook omgekeerd, indien men in dit geval de
methode der *Uitsnijding binnen de voorste*
oogkamer wilde bewerkstelligen, zoude men als
dan geene onoverkomelijke zwarigheden zien ge-
boren worden, ja zelfs de onmogelijkheid inzien
dit met vrucht te kunnen uitvoeren? Immers
zoude men in dit geval genoodzaakt wezen, of de
Irodectomie buiten de voorste oogkamer te
verrigten, of wel tot de *losmaking* of *afruk-*
king van het regenboogsvlies van den haarwijken
band deszelfs toevlugt te nemen, ten zij men
de onmogelijkheid der uitvoering van de ope-
ratie wilde toestemmen en den lyder zonder eeni-

gerhande beproëvingen, om aan hem het gezigt, alware het ook maar in eenen geringen graad terug te geven, tot eene eeuwige blindheid wilde veroordeelen.

Voor en aleer, tot de beschrijving der kunstbewerking over te gaan, kan ik niet afzijn het voorstel aan te geven, hetwelk ten aanzien der uitsnijding van een stuk van eenigerhande gedaante uit het regenboogsvlies, door de achterste oogkamer gedaan is, hetzelfde wordt aan RIECKE toegeschreven en bestaat, om door eene lansvormige naald, een wondje in den harten oogrok te maken, door dit, met eene staarnaaldschaar veel overeenkomst hebbende met die van WEINHOLD, of die van KUNSTMAN in de achterste oogkamer te voeren, de Lens neder te drukken, een' plooi van het regenboogsvlies door middel der bladen te vatten en uit te snijden (1). Men zal zien dat dit voorstel van mijne uitvinding grootelijks verschilt; met dat hetwelk ik overigens, sints langen tijd, aan verschillende mijner kunstgenooten heb bekend gemaakt.

Ik zal derhalve dadelijk overgaan tot de beschrijving van dit instrument, en laat dit aan de

(1) T. H. MOESNER, Dissertatio Chirurg. Inaugurale. etc. Tübing 1823. pag, 17, 36.

wijze van aanwending bij de kunstbewerking vooraf gaan. De beschouwing van de 2°. plaat waarop hetzelfde is afgebeeld, zal veel tot opheldering bijdragen, dewelke overigens in de nadere verklaring der platen meer omschreven zal geschieden (1).

Hetzelve heeft veel overeenkomst met eene breede lansvormige staarnaald, de tweesnijdende aan derzelve binnenvlakte getande bladen, die een tangetje vormen, veroorzaken door derzelver bijzondere wijze van vereeniging achterwaarts, genoegzame veërkracht om dezelve van elkander te doen verwijderen of naderen, wanneer de schuiver, die, aan deszelfs punt en aan de eenig-

(1) Voor de zamenstelling van het Instrument, volgens mijne uitvinding, heb ik veel verpligting aan den Heer L. N. VAN VOORST, Mr. Goud- en Zilversmit alhier, dewelke, ofschoon het buiten zijn beroep is, echter zoo veel handigheid, en goeden smaak bezit, dat ik dikwerf gerustelijk aan hem kan toevertrouwen, het vervaardigen van het een of ander werktuig, dat ik tot de uitvoering van eene kunstbewerking, volgens eene nieuwe methode benoodigd heb. De Heer J. PIESCHE Chirurgicale Instrumentmaker te Amsterdam, heeft de goede uitvoering naar dit model bezorgd; bij wien hetzelfde, alsmede al de andere werktuigen, welke zoo in dit, als in mijne overige werken zijn opgegeven, met zijne gewone nauwkeurigheid vervaardigd, te bekomen zijn. De modellen daartoe, zijn aan hem door mij verstrekt.

zins opwaarts en van achteren naar voren schuins afloopende kanten, snijdende is, wordt terug gehaald of voortgestuwd en welke verwijding van het tangetje, niet meer dan twee lijnen moet plaats hebben, welke beantwoordt aan de breedte der bladen; het heft van hetzelfde is in lengte en breedte gelijk aan dat van een staarnaald. Het *mechanismus* van den schuiver, bevindt zich aan het vooreinde derzelve, in een zilver kokertje, en wordt door een daaromgaand ringetje in beweging gesteld.

De overige bijzonderheden van hetzelfde, zullen verder uit de navolgende wijze van aanwending blijken.

A. Door de achterste oogkamer.

Ingeval van volkomene toesluiting van den oogappel. De operator houdt het instrument door den schuiver gesloten, als eene staarnaald tusschen den duim en de twee voorste vingers, de middelste op het ringetje rustende, op zoodanige wijze, dat de snijdende randen van den schuiver bovenwaarts gewend zijn, hij doorboort, op twee lijnen afstands van den buitenrand der *cornea*, het harde oogvlies, en schuift het instrument voort, tot dat de bladen binnen het

oog zijn; alsdan wendt hij hetzelfde in dier voege van achteren naar voren om, dat de snijdende randen naar den regenboog gekeerd worden, en stoot het verder voort, door de achterste oogkamer. Nu trekt hij het ringetje met den middelsten vinger achterwaarts, waardoor de bladen zich openen, welker ongelijk zijnde punten hij van achteren naar voren door het midden des regenboogsvlies stoot; zoodra hij nu de beide punten in de voorste oogkamer ontwaart, schuift hij het instrument, door zijne hand, van het hoofd des lijders eenigzins te verwijderen, voorzigtig naar den binnenrand van de *cornea* voort, tot dat het blad van het instrument, hetgeen aan de voorste vlakte van dit vlies beantwoordt, in de uitgestrektheid van twee lijnen in de voorste oogkamer zichtbaar is; hetzelfde nu onbeweeglijk houdende, schuift hij het ringetje voorwaarts, waardoor het tangetje door den schuiver gesloten wordt, en het, tusschen hetzelfde bevatte en ingeklemd gedeelte van het regenboogsvlies, door deze beweging tegelijkertijd door den scherpen rand van denzelfden wordt uitgesneden; nu haalt de operateur het instrument gesloten weder terug, draait hetzelfde in dier voege, dat het op dezelfde wijze als het ingevoerd is, uit het oog gehaald wordt.

B. Door de voorste oogkamer.

De operateur houdt het instrument op die wijze, dat deszelfs snijdende kanten naarboven en naaronder, en de randen van den schuiver voorwaarts gekeerd zijn; hij doorsteekt het doorschijnende hoornvlies ter plaatse van deszelfs dwarse middellijn, eene halve lijn afstands van den buitenrand derzelve, en voert het instrument van den buiten naar den binnenkant, langs de voorste vlakke van den regenboog, in de voorste oogkamer, tot dat de punt van het instrument de plaats bereikt heeft waar hij de kunst pupil wil aanleggen, alsdan door den schuiver terugtehalen, een tangetje van hetzelfde gevormd hebbende, doorboort hij met het achterste blad van het instrument het regenboogsvlies, schuift hetzelfde in dier voege voort, tot dat dit blad langs den achterwand van den *Iris* na genoeg twee lijnen afgelegd hebbende, de punt van hetzelfde, door de hand eenigzins naar achteren te voeren, zich weder voorwaarts wendt, den regenboog nogmaals, doch van achteren naar voren doorsteekt, de schuiver voortstuwt en de uitsnijding van het gevatte gedeelte bewerkstelligt, vervolgens het instrument op dezelfde wijze als het ingebracht is, terug en buiten het oog voerende.

Het is buiten de mij voorgestelde taak, om van de behandeling na de operatie te gewagen, ik heb dezelve kortelijk, doch zoo ik vermeen, genoegzaam elders opgegeven (1), en welke behandeling overigens naar omstandigheden gewijzigd wordt en ondergeschikt is aan de weefsels welke zijn aangedaan. Trouwens de ondervinding heeft mij geleerd, dat elke plaatsgrijpende oogontsteking niet op dezelfde wijze *kan*, noch *moet* worden behandeld, maar dat naar gelang der oorzaken, de ontsteking der slijmvliezen van het oog (*ophthalmia mucosa*) eene andere geneeswijze vordert dan die der weivliezen (*ophthalmia serosa*) en de ontsteking der vezelachtige vliezen (*ophthalmia fibrosa*) andere zorgen vereischen dan die der klierachtige deelen van het oog, (*ophthalmia glandulosa*). Zij, welker mijne, zoowel theoretische als practische lessen, gedurende het tijdsverloop van tien jaren hebben bijgewoond, zijn dit ten volle bewust. Overigens heb ik dien aangaande mijne meening meer uitgebreid doen kennen, in mijn werk over de *Geneeskundige Heelkunde*, dewelke tot grondslag mijner lessen

(1) Zie mijne *Operative Heelkunde* 1^e deel. p. 268 enz.

verstrekke (1); doch moet ik, des niettegenstaande de aandacht mijner jongere kunstbroederen vestigen op de oogontsteking, door wonden (*ophthalmia traumatica*) veroorzaakt, onder welke ik voornamelijk wil rangschikken, die welke de heilkundige bewerkingen opvolgen, en de best uitgevoerde derzelve soms onverwachts vernietigen, en de hoop van den operator, doch vooral de verwachtingen van den lijder, op eene bedroevende wijze zoo vaak te leur stelt. In mijn werk over de oogziekten zal ik daarop terug komen en deze stof uitvoeriger behandelen.

Ik vermeen aangetoond te hebben op hoedanige manier men aan de *Iridotomie* een blijvend gevolg kan verzekeren en om de *Iridec-tomie* op eene zekere wijze uittevoeren en dusdoende de vrees, door den grooten heilkundigen *Scarpa* te kennen gegeven, krachteloos te maken, namelijk, dat door de groote losheid aan het weefsel van het regenboogsvlies en dat hetzelfde geen vast steunpunt bezit, niet met zekerheid in de gevorderde uitgestrektheid en rigting zoude kunnen

(2) A. G. VAN ONSENOORT, de Geneeskundige Heelkunde, stelselmatig behandeld, ten leidraad bij zijne lessen, en in verband gebragt met zijne operative Heelkunde. Amsterd. 1825. Hoofdst. 15, 29, 36 en 40.

verdeeld worden, dan met de schaar; en deszelfs wensch te hebben te gemoet gekomen bij deze gelegenheid geuit, « dat hij nog vuriger verlangde, dan iemand anders, de heekunde een middel mogt vinden een' kunstigen oogappel te vormen, zonder dat men deszelfs toevlugt zoude behoeven te nemen, tot de verdeeling der *cornea*, dewijl de jammerlijke gevolgen van deze operatie zijne vrees heeft gaande gemaakt, uit hoofde der aanmerkelijke uitgestrektheid welke men aan de insnijding van het doorschijnend horenvlies moet geven, in verhouding tot deszelfs omtrek (1).” Ik vertrouw door middel van het, door mij uitgevonden werktuig, het een en ander doel te kunnen bereiken, dewijl in de door mij aangegeven methode, de *Iris* door het tangsgewijs gedeelte van het instrument, zoodanig kan worden gevat en bekneeld, dat er geene ontslip-ping mogelijk is, maar door het snijdend gedeelte van hetzelfde op eene *zekere* en *spoedige* wijze wordt weggenomen en buiten het oog gevoerd.

Dat men mij niet voorwerpe, dat ik het aantal instrumenten tot de vorming van een' kunstigen oogappel nog heb vermeerderd; of dit

(1) A. SCARPA, Trattato etc. vol. 2 p. 133.

nutteloos zij, zal ik aan de beslissing van hen overlaten, welken grondig met dezen tak der wetenschap bekend zijn. Doch zal ik tevens aanmerken, dat er nog geene werktuigen tot de uitsnijding (*Iridectomie*) van een gedeelte van het regenboogsvlies door de achterste oogkamer zijn uitgevonden, dan hetgeen ik beschreven heb. Mogt hetzelfde tot dat einde ten grondslag verstrekken, waarop anderen, in navolging, konden voortgaan, hetzij om doelmatigere uit te denken, of, wel om verbeteringen aan het mijne aantebrenge, die het doel volkomener bereikten als waar naar ik gestreefd heb, dit zal mij zeer aangenaam zijn. Het is mij genoeg den weg daartoe te hebben gelegd.

Verre zij van mij de gedachte, dat ik, voor de, door mij uitgevoerde of voorgestelde en beschrevene methôden, de bevoegdheid zoude willen aanmatigen, dezelve bij uitsluiting, met verdringing der andere bestaande, alleen in aanwending verdienden te worden gebragt. Wij zijn het top punt der kunst te zeer genaderd, dan dat men de voorkeur van eene eenige methôde voor *alle* voorkomende of bestaande gevallen, nog zoude kunnen dulden; deze laatste moeten de wijzingen der eerste bepalen, welke de omstandigheden vorderen. Hoe veelvuldiger nu de keus kan zijn,

uit de hulpmiddelen, welke op een gegeven geval kunnen worden toegepast, des te geruststellender voor de operateur, des te beter, in de gevolgen beschouwd, voor den lijder. Het is dan ook uit dit oogpunt, dat ik mijne uitvindingen wil aangemerkt, en onder welke ik dezelve gerangschikt bekeer te hebben. Hij, die uit dit aantal de doelmatigste weet te schiften en dezelve met gepast overleg op den aard der ziekte, of hetgeen hij zoekt teweeg te brengen weet toetepassen, de kunstbewerking ter vermijding van onnoodige pijn het spoedigste verrigt, de beste uitkomst daardoor verkrijgt, en vooral het welzijn van den, zich aan zijne zorgen toevertrouwd hebbenden lijder, immer op den voorgrond stelt, aan dezen kan men, volgens de *grondregelen der hedendaagsche Chirurgie*, den naam van een *goed Heelmeester* toekennen; terwijl men, als hij daarenboven nog de gave bezit, om de gevreesd wordende uitgangen, der door hem behandelde ziekten of gebreken, voor te komen, of zoodanig te leiden, dat heilkundige bewerkingen daardoor kunnen worden verhoed, dan verdient hij in den volsten zin van het woord, den eernaam van den *besten Heelmeester* te dragen.

Ten slotte zij het mij vergund te betuigen, dat ik met deze bijdragen in het licht te geven,

geene andere bedoeling gehad heb, dan mijne kunstgenooten en de lijdende menschheid bij voortdoring van nut te zijn, en ik tevens getracht heb de grondslagen te helpen vestigen tot eene geschiedenis der vorming van een' kunstigen oogappel voor ons vaderland, waarop andere kunstooefenaren zouden kunnen voortbouwen, en tevens om in andere landen te toonen, dat, hoewel de Heelkunde bij ons in het algemeen nog die hoogte niet bereikt heeft als bij hen, men evenwel tracht hen natevolgen en onze pogingen strekken, om wederom op het roemvol spoor onzer voorvaderen te komen, hetgeen hunne nakomelingen voor een zeker tijdverloop hebben kunnen verlaten, om met hen althans gelijken tred te houden, wanneer wij hen niet vooruit kunnen streven.

PRACTISCHE GEVALLEN.

EERSTE WAARNEMING (1).

Verplaatsing van den oogappel naar de midden buitenzijde Zie PL. 1. FIG. 3.

JEAN PIERRE NIZET, werd in den Jare 1821, in het Rijks Hospitaal te Leuven gezonden, be-
hebt zijnde met eene aanmerkelyk witte vlek
(*Albugo*) op de *cornea* van het regteroog, de-
welke slechts voor een gering gedeelte naar de
buitenzijde doorschijnbaar was gebleven; wanneer

(1) Ik wil slechts eenige der onder mijne berusting zijnde
Waarnemingen alhier bekend maken, en bijzonderlijk die,
waarvan ik afteekeningen bezit, om te toonen dat de ver-
plaatsing van den oogappel naar alle zijden kan geschieden.
Eenige gevallen door enkele *insnijding*, *uitsnijding* en *losmak-
king*, zijn bestemd voor mijn werk over de Oogziekten.

men het oog naar den neus liet bewegen, konde men duidelijk een gering gedeelte van den met het hoornvlies vastgegroeiden oogappel bespeuren. De lijder was daardoor in staat het licht van de duisternis te onderscheiden, Zie pl. 1. fig. 2. Het linkeroog was door verbreking der *cornea* en opvolgend verlies der oogvochten geheelijk verloren gegaan. Het een en ander was het gevolg der in de Armee heerschende oogontsteking.

Om de reden welke ik op pag. 22 heb doen kennen, besloot ik op het levend voorwerp, de verplaatsing der pupil door den harden oogrok in aanwending te brengen. De hoogleeraar BAUD wilde hierbij wel tegenwoordig zijn, en mij de gevorderd wordende hulp verleen.

Ik bewerkstelligde de kunstbewerking met de instrumenten, die ik daartoe aangegeven heb, (Zie pl. 2 fig. 1 en 2) namelijk de lanswijze naald en het buigbaar stomppuntig haakje op de navolgende wijze:

De lijder zat op eenen stoel, het hoofd ondersteund en bevestigd op de borst van een' helper, dewelke tevens het bovenste ooglid opligte, ik trok het onderste zachtelijk nederwaarts door de voorste vingers der rechterhand, en dat wel in diervoege, dat mijn wijsvinger aan den uitwendigen hoek een zekere drukking maakte, om het oog

naar de zijde van den neus toe te beperken. Ik plaatste mij aan de voor- binnenzijde van den lijder, vatte de lansvormige naald in de linkerhand, hield dezelve als een schrijfsen, en stiet haar door den harden oogrok met derzelver snijdende randen, naar voren en achteren gekeerd, om de stralen van den haarwijzen band niet te kwetzen, in het oog; ik haalde het instrument terug en voerde door de bestaande opening het haakje, waaraan ik eene voorwaartsche kromming gegeven had, en voerde hetzelfde langs den achterwand van den regenboog tot in zoo verre voort, dat hetzelfde konde worden ontwaard, binnen den rand van het overgeblevene gedeelte van den oogappel, dewelke ik met hetzelfde vatte en het instrument daarop in dezelfde rigting als het binnengevoerd was, terughaalde, door welke bewerking het gevatte gedeelte tusschen de wondlippen der *sclerotica* gebragt, en aldaar, na van het haakje ontdaan te zijn, werd ingeklemd.

De kunstbewerking volbragt zijnde, werd het oog gedurende eene minuut tijds gesloten; weder geopend wordende, had ik het genoegen den oogappel, dewelke een driehoekige gedaante had, en de beklemming volkomen te zien, (Zie pl. 1. fig. 3). Het oog werd vervolgens door

een in koud water bevochtigden drukdoek bedekt, waarvan ik mij altijd bedien, om de ontsteking voor te komen. Den achtsten dag werd het verband weggenomen, en het oog met een nederhangend doekje voorzien, de vasthechting had standgehouden, en kon de lijder alle voorwerpen, die hem getoond werden, onderscheiden. Het heuveltje door het ingeklemd gedeelte van den regenboog veroorzaakt, werd van tijd tot tijd met *nitr. Argent.* aangeraakt, tot dat er een vliesje ter bescherming overkwam; de lijder is naar zijn haardstede vertrokken, van waar hij eenigen tijd naderhand, mij door een' eigenhandigen brief, van deszelfs welstand en dankbaarheid heeft verzekert.

TWEEDE WAARNEMING.

*Verplaatsing van den oogappel naar den
buiten onderkant, zie PL. I FIG. 12.*

A. HOGENHORST ontmoette ik, van een geleider vergezeld zijnde, in eene der straten van Utrecht; vernomen hebbende, dat hij, ten gevolge der heerschende oogontsteking, blind was, stelde ik hem voor, op eene daartoe aangegevene plaats, zijne oogen te onderzoeken, waaraan werd voldaan. Ik vond dezelve onderhevig aan eene aanmerkelijk witte vlek op de *cornea* van het regteroog, waardoor de weg des oogappels geheel bedekt werd, doch dat het buiten onderste gedeelte van dezelve nog doorschijnende was en men nog een klein gedeelte van den oogappel door hetzelfde achter de vlek bespeuren kon: de lijder was daardoor in staat nog eenige schemering te kunnen ontwaren; de regenboog was in deszelfs grootste helft, naar den kant van

den neus, met de *cornea* vastgehecht en daardoor dit gedeelte van de voorste oogkamer vernietigd; het overige of buitenste gedeelte was in eenen *normalen* staat, zie pl. 1 fig. 11.

Het linkeroog was, door het verlies der vochten en door de verbreking der *cornea*, onherstelbaar verloren gegaan.

De mogelijkheid bestaande, dat de oogappel naar den buiten onderkant van het oog konde verplaatst worden, en daardoor aan hem het gezichtsvermogen, in een zekeren graad, konde worden teruggegeven, bewerkte ik bij hoogerhand, dat hij in het groot Rijks Hospitaal te Utrecht werd toegelaten. Na hem eenige dagen vrijheid gelaten te hebben, rond te wandelen, met oogmerk om het oog tegen de uitwendige invloeden te harden, werd de operatie, in de maand December 1822, verrigt.

De kunstbewerking werd op dezelfde wijze als aangegeven is, bewerkstelligd, ofschoon het oog zeer beweeglijk was, werd de inklemming toch verrigt en kon de lijder, tijdens dat de verplaatsing van den oogappel geschiedde, bereids de omstanders, onderscheiden; de kunst pupil werd aan het buiten onderste gedeelte van het oog aangelegd, zie pl. 1 fig. 12. Ik ontwaarde bij deze gelegenheid, dat zoodra de inklemming had plaats gegrepen,

de door kunst gemaakte uitzakking opzwol. Een zekere graad van zwelling en gevoel van zwaarte van het bovenste ooglid vorderde de aanzetting van eenige bloedzuigers, dewelke daarop spoedig verdween.

Toen ik, na verloop van vijf dagen den staat van het oog onderzocht, konde de lijder, tot zelfs kleine voorwerpen, zien en onderscheiden, bijv. de gesp, welke ik op den hoed had, en is hij volkomen hersteld, naar zijn garnizoen teruggekeerd, kunnende hij grove voorwerpen op een afstand van 200 passen ontwaren, en de afteekening van den bij hem gevormden oogappel, dewelke hem vertoond werd, duidelijk onderscheiden.

DERDE WAARNEMING.

Verplaatsing van den oogappel naar de buitenzijde. Zie PL. 1. FIG. 5.

De dochter van VAN HILTEN, wonende te Utrecht, werd, korten tijd na hare geboorte, door de oogontsteking der jonggeborenen (*Ophthalmia neonatorum*) aangetast, met dien noodlottigen uitgang, dat het linkeroog geheel door verettering verloren ging, en op het midden en onderste gedeelte van de regter *cornea* eene aanmerkelijke witte vlek bestond, waar achter de oogappel verborgen was, (Zie pl. 1. fig. 4) dewelke echter aan deszelfs boven buitenzijde, bij de binnenwaartsche beweging van het oog, nog gedeeltelijk zichtbaar was, doch voor het grootste gedeelte eene voorwaartsche vasthechting (*synechia anterior*) ondergaan had; het horenvlies was aan de boven- en buitenzijde nog doorschijnend gebleven; dit was de reden, dat

zij ook nog schemering konde ontwaren; doch zich zelve zonder behulp niet konde leiden.

In den herfst van den jare 1823, werd het meisje, dat toen 12 jaren oud was, tot mij gebragt; ik erkende de mogelijkheid, om het gezichtsvermogen te verbeteren, waartoe ik de operatie tot de verplaatsing van den oogappel voorloeg, en dezelve ook bewerkstelligde in het bijzijn van de Hooggeleerde heeren Prof. DE FREMERY, vader en zoon, en de Heelmeesters van DE WATER en C. HONIG.

Ik handelde, bij het doen der kunstbewerking, op dezelfde wijs als in de voorgaande gevallen. Dezelve was echter moeilijker, eensdeels, dewijl ik den oogappel bovenwaarts moest verplaatsen en het oog zich, na de invoering van het haakje, achter het bovenste ooglid verborg, desniet-tegenstaande wilde ik even zoo min bij deze, als bij andere oogoperatiën van een zoogenaamd oogspiegel of ooglidhouder gebruik maken; anderdeels, omdat de voortgebragte uitzakking, na in de wond der *sclerotica* gebragt te zijn, zich weder terugtrok, en dit, zelfs ten tweede male herhaalde, als wanneer ik ter voorkoming, daarvan, den door het haakje gevatte oogappelrand goed in den binnenhoek der bestaande wond indrukte; met genoegen zag ik bij het wederopenen van

het oog, dat deze handgreep gelukt was. Eene dreigende *Iritis* werd door eene doelmatige behandeling voorgekomen. Het, door de uitzakking veroorzaakte, heuveltje werd door de aanraking van de *nitr. argent.* spoedig verholpen en thans, na verloop van 5 jaren, is hetzelfde geheel verdwenen.

Dit meisje kan thans goed zonder geleider gaan, en handwerken verrigten; ik heb de wangestalte van het linkeroog verholpen, door een kunstoog in de oogkuil te plaatsen.

VIERDE WAARNEMING.

Verplaatsing van den oogappel naar den onderkant. Zie PL. 1. FIG. 8.

H. VAN DAM werd in het jaar 1823 in het Rijks-Hospitaal, ten gevolge der heerschende oogontsteking, waarmede hij achttien maanden te voren was aangetast geworden en het gezichtsvermogen verloren hebbende, om de verbetering van hetzelfde te beproeven, opgezonden. Het regter oog was door de plaats gehad hebbende verettering geheel verloren gegaan; op het linker was eene aanmerkelijke verduistering, welke den oogappel bedekte, dewelke men niet wel konde ontwaren, dan wanneer het oog sterk bovenwaarts gevoerd werd; de *cornea* was aan het onder en buiten gedeelte derzelve nog doorschijnbaar gebleven.

De lijder was begeerig, om het gezichts vermogen, al ware het ook voor een gering gedeelte, weder te

mogen bekomen; om dit te verkrijgen, werd de oogappel onderwaarts verplaatst, volgens de gewone wijze; doch ontwaarde ik de bijzondere, omstandigheid, bij het terughalen van het haakje, hetwelk den rand van de pupil gevat had, dat hetzelfde eenige wederstand ondervond, hetgeen ik aan de verdikking van het regenboogsvlies, als gevolg der plaats gehad hebbende ontsteking, toeschreef: het gevatte gedeelte werd echter in de wondlippen der *sclerotica* bekneeld, en bleef zichtbaar standhouden, nadat het oog gesloten en weder geopend was geworden. Na verloop van vier dagen echter ontwaarde ik, bij gelegenheid dat ik het oog onderzocht, dat de door kunst gevormde uitzakking geen stand had gehouden, maar voor het grootste gedeelte de plaats, waarin dezelve beklemd geweest was, had verlaten, op slechts weinige vezelen na, welke, zoo het scheen, genoegzaam waren om den, als nu driehoekigen, oogappel te bepalen: de ondervinding heeft dit later bewaarheid, als zijnde de lijder in staat op eenen vrij goeden afstand de voorwerpen te onderscheiden en zichzelven te kunnen leiden.

Geen ander toeval dan het zoo evengenoemde heeft zich vertoond, alleenlijk heeft een ligte graad van bindvliesontsteking (*conjunctivitis*) plaats gegrepen, dewelke, door het aanzetten van eenige

bloedzuigers, koud water op het oog te houden en overigens zoo geneeskundige als plaatselijke behandeling, verhinderd is geworden zich uit te breiden.

Zoowel deze, als de volgende operatien tot verplaatsing van den oogappel, heb ik verrigt in het bijzijn van eenige kunstgenooten in deze stad, de Heeren Candidaten in de geneeskunde aan de Hooge school, benevens de aan het hospitaal geattacheerde officieren van gezondheid en kweekelingen, dewelke, dit lezende, zich de gevallen nog wel zullen herinneren.

VIJFDE WAARNEMING.

*Verplaatsing der pupil aan het regteroog
naar binnen en aan het linkeroog naar
buiten, op hetzelfde voorwerp,
zie PL. I FIG. 1.*

K. T. DE NIES, was met eene kropklierige oogontsteking aangetast geweest, dewelke, als gevolg, had nagelaten, twee witte dikke vlekken op het doorschijnend horenvlies der beide oogen, de regter *cornea*, was aan deszelfs binnenzijde en de linker aan de buitenzijde, doorschijnbaar gebleven, de oogappels waren naar die kanten vrij, doch de overige gedeelten derzelve, aan de dikke vlekken, waardoor zij bedekt waren, vastgehecht.

Indachtig zijnde den stelregel, dat, ingevalle men aan beide oogen kunstige oogappels wil vormen, men dezelve in het midden bij voorkeur dient aan te brengen, om de gezichtsverwarring te verhoeden, en wanneer zulks niet kan plaats hebben, men slechts aan één oog de operatie moet verrigten; tevens door ondervinding wetende, dat de voorwerpen, bij wie men kunstige oogappels heeft gevormd, het oog, waaraan zulks verrigt is, immer eene zoodanige rigting geven, dat de oogappel in het midden komt; — daarenboven bewust zijnde, dat de bewegingen van het eene oog aan het andere ondergeschikt zijn en derhalve, in dit geval, verondersteld zijnde, ik den oogappel naar de binnenzijde van het regter oog verplaatste, en deze, door de bemoeijingen van den lijder, en op grond van het zoo even aangegevene, in het midden kwam, het doorschijnbaar gebleven gedeelte aan den buitenkant van het linker ook in het midden zoude gevoerd worden, zoo besloot ik op grond van dit aan de beide oogen, de kunstbewerking tot de verplaatsing van den oogappel te verrigten; ik bewerkstelligde dezelve eerst aan het linkeroog, door middel der regterhand, volgens de meer opgegevene wijze, en konde de lijder, gedurende dat ik met dezelve bezig was en zelfs voor en aler ik de inklemming had

verrigt, het groot getal omstanders zien, welke er bij tegenwoordig was. Het gevatte gedeelte bleef tusschen de wondlippen bepaald, waarop ik onmiddellijk overging, om hetzelfde aan het regteroog te verrigten, hetgeen ik op de volgende wijze uitvoerde:

Na eene meerdere kromming aan het buigbaar haakje gegeven te hebben, hetwelk noodzakelijk was, uithoofde de hoogte van den neus hinderlijk konde zijn, zoo nam ik de lanswijze naald in de regterhand, stelde den top der pink tegen de linkerneusvleugel, en den ringvinger op het bovenste gedeelte van den neus zelve, en doorstak ik, door de voorwaartsche beweging der overige vingers, op de reeds gezegde wijze en op gelijken afstand van de *cornea* aan de binnenzijde van het oog, den harten oogrok, haalde het instrument terug, en bragt het haakje in, vatte den oogappelrand, en door de hand, met het instrument over het oog heen naar den regter slaap een halven *cirkel* te doen beschrijven, bragt ik het gevatte gedeelte tusschen de wondlippen der *sclerotica* in, het geen even goed als in het andere oog bekneeld raakte en ook stand hield.

Geene toevallen hebben zich vertoond, een strikte leefregel, welken ik immer, na oogoperatien laat in acht nemen, werd hem voorgeschreven,

verkoelende dranken en plaatselijke koude op de oogen, door middel van dunne drukdoeken onderhouden, hebben hoogst waarschijnlijk de inwendige oogontsteking voorgekomen; de lijder heeft na het tijdverloop van ruim eene maand naar zijne haardstede terug kunnen keeren.

ZESDE WAARNEMING.

Verplaatsing van den oogappel naar de buiten onderzijde. Zie PL. 1. FIG. 7.

H. LA CROI, was bij het onderzoek, toen hij onder mijne behandeling kwam, behebt met eene aanmerkelijk witte vlek, welke de geheele *cornea* van het regteroog innam, en geene ruimte in het doorschijnend horenvlies overliet, om de pupil, door verplaatsing met hetzelfde in die rigting in verband te brengen, noch eenen kunstigen oogappel door de *Iridodialysis* te vormen; de oogappel van het linkeroog was bedekt door een likteeken (*leucoma*) in welks midden een gedeelte des uitgezakten regenboogs (*prolapsus iridis*) zichtbaar was; de buitenrand van de pupil van het licht afgekeerd zijnde, was slechts vooreen gering gedeelte zichtbaar, en derhalve niet geheel vastgegroeid. Deze nagebreken waren het gevolg

der heerschende oogontsteking, waarmede hij een jaar te voren was aangetast geworden.

Overtuigd zijnde door ondervinding, dat geene geneeskundige behandeling deze gebreken konde wegnemen, besloot ik de operatie aan het linkeroog te verrigten, en den oogappel naar den buiten onderkant te verplaatsen; ik voerde dit voornemen uit op de gewoone wijze, doch ontwaarde aldra, toen ik den rand van den oogappel met het haakje vatte, dat dezelve in eene groote uitgestrektheid aan de *cornea* was vastgehecht, dewijl de tegenstand meerder was, dan ik gewoonlijk bij dergelijke kunstbewerkingen wel ondervond; dit was dan ook de reden van den langwerpigen vorm, welken ik de pupil daar door zag aannemen.

Na de inklemming bewerkstelligd te hebben, konde de lijder de voorwerpen onderscheiden, welke hem voorgehouden werden.

Eene geringe plaatsgegrepene ontsteking, is door eene doelmatige behandeling bestreden geworden, en is hij, na verloop van vijf weken, vertrokken, hebbende de gevormde oogappel stand gehouden.

ZEVENDE WAARNEMING.

Verplaatsing der pupil naar buiten- en benedenwaarts. Zie PL. I. FIG. 6.

J. F. WANIT, werd door de heerschende oogontsteking zoo hevig aangetast, dat dit eenen voor hem noodlottigen uitgang ten gevolge had. Na, volgens den toenmalig bestaanden maatregel, eenige maanden in deszelfs haardstede doorgebracht te hebben, werd hij, ter beproeving tot verbetering van het gezigt, herwaarts gezonden en kwam in den volgenden toestand aan: Aan het linkeroog waren eene uitzakking, (*prolapsus*) en eene breuk, (*hernia*) van den regenboog zichtbaar (1), en daardoor eene vol-

(1) Ik maak onderscheid tusschen uitzakking van den regenboog (*prolapsus Iridis*) en de breuk van dit vlies (*hernia Iridis*) hetwelk men tot heden als een en hetzelfde gebrek heeft beschouwd, zijnde in het eerste geval, boven en behalven de cornea ook het vlies van het waterachtige vocht doorboord,

komene voorste vasthechting van dit vlies met de *cornea* (*synechia anterior*) en derhalve geheele vernietiging van de voorste oogkamer. Het regter doorschijnend horenvlies was in twee derde gedeelten van hetzelfde met eene witte vlek bedekt, en wanneer men den lijder het oog naar den neus liet wenden, kon men aan den onderbuitenkant een gedeelte van den oogappel zien, door het daarmede overeenstemmende doorschijnbaar gebleven gedeelte van het horenvlies.

De oogappel werd naar buiten en eenigzins naar beneden verplaatst, doch ontwaarde ik, na de inklemming van het gevatte gedeelte van den oogappelrand, dat een te groot gedeelte deszelfs in de wond der *sclerotica* het haakje had gevolgd en de gevormde oogappel, langwerpig driehoekig en smaller dan naar gewoonte was; dit niet verholpen kunnende worden, werd, na verloop van eenige dagen, het te veel uitpuilende gedeelte door het *Davielse* schaartje afgesneden en zoodanig genezen. De lijder was in staat zich zelf te kunnen leiden, toen hij, na verloop van vijf weken, vertrok.

daarentegen in het andere, dit vlies als een breukzak het naar voren getreden gedeelte van de *Iris* omgeeft. Dat zulks in de behandeling een groot verschil maakt, zal wel niet behoeven te worden aangemerkt.

ACHTSTE WAARNEMING.

Verplaatsing van den oogappel naar de buitenzijde met gedeeltelijke weder terug trekking van denzelfden. Zie PL. 1. FIG. 9.

J. J. BARVO had, ten gevolge van de heerschende oogontsteking, waarvan hij vier jaren te voren was aangetast geworden, een niet bijzonder uitpuilend kegelgewijs druifgezwel, op de *cornea* van het regteroog, en eene aanmerkelijke verduistering op het linker horenvlies, dewelke tweederde van deszelfs uitgestrektheid innam, doch buitenwaarts doorschijnbaar gebleven was; de oogappel was aan deszelfs binnenrand aan de *cornea* gehecht. De buitenrand derzelve was vrij, en buiten de rand der vlek uitstekende, eenigzins zichtbaar, echter zoo weinig, dat hij niet dan grove voorwerpen van ter zijde konde ontwaren.

De oogappel werd naar de buiten zijde verplaatst; doch ondervond ik, even als in de 4de waarneming, dat dezelve bij de terugtrekking aan het haakje eenigzins weêrstand bood; des niet-tegenstaande werd dezelve in de wondlippen van den harden oogrok bekneld, hetgeen schijnbaar bleef bestaan, doch werd mijne vrees bij het openen van het oog op den 3^{den} dag bewaarheid, dat de beknelling geen stand had gehouden, maar dezelve was teruggetrokken, en scheen het, dat eenige vezelen welke nog in de wond zichtbaar waren, de volkomene terugtrekking tegenhield, zoo als de driehoekige gedaante van den buitenrand van den oogappel en de min of meerdere verplaatsing van uit het midden scheen aan te toonen.

Daar nu de lijder de voorwerpen genoegzaam zien en hij zich zelven konde leiden, zag ik van de herhaling der kunstbewerking, welke ik nogmaals besloten had, af; hij vertrok, vijf weken, na dat de operatie aan hem verrigt was.

NEGENDE WAARNEMING.

Verplaatsing der pupil, na voorafgegane gedeeltelyke losmaking der vasthechting van dezelve, Zie PL. I. FIG. 10.

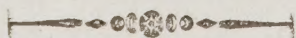
P. J. VAN BERKUM werd, na eenen herhaalden aanval van oogontsteking, welke blindheid ten gevolge had, onder mijne behandeling gezonden; bij het eerste onderzoek bevond ik zijne gebreken te bestaan, in eene verbreking der *cornea* van het regteroog, met uitzakking van den regenboog op drie verschillende plaatsen, (*Staphyloma Iridis*) en derhalve geheele vernietiging van de voorste oogkamer; het doorschijnende horenvlies van het linkeroog was bedekt met een aanmerkelijk dik *Albugo*, dewelke meer dan de grootste binnenhelft van hetzelfde besloeg en zich straalsgewijs naar den rand der *Cornea* uitspreidde; de regenboog was schijnbaar met de *cornea* vastgegroeid, doch was nog, ter grootte van eene speldeknop, zichtbaar.

Ik stond in bedenking, of ik op het onderhavig geval, wel de verplaatsing en inklemming van

den oogappel zoude bewerkstelligen, dan of ik liever mijn' toevlugt wilde nemen tot de losmaking en inklemming, volgens de manier van REISINGER, dewelke mij zoo dikwerf had mogen gelukken; doch in aanmerking nemende dat de vastgroeiing nog niet lang bestaan had, en ik welligt dezelve met het haakje zoude kunnen losmaken, zoo hield ik mij bij dit besluit en verrigtte de kunstbewerking op de navolgende wijze:

Na met de lanswijze naald de oogvliezen te hebben doorboord, werd dezelve weder uitgehaald, het haakje op de gewoone wijze naar binnengebragt en langs den achterwand der *Iris* voortgevoerd, tot dat de punt in het overgebleven gedeelte van de bestaande pupil zichtbaar werd, nu beproefde ik, eerst beneden, en toen bovenwaarts, den oogappel lostemaken, hetgeen mij genoegzaam gelukte, waarop het haakje, met den oogappelrand teruggehaald en het gevatte gedeelte werd ingeklemd.

De nieuw gevormde oogappel is blijven bestaan, en was zuiver langwerpig driehoekig; de lijder heeft binnen de zes weken het hospitaal kunnen verlaten en kon zich zelven leiden. De verduistering naar den rand der *Cornea* is ook merkelyk afgenomen.

Vele dergelijke gevallen zoude ik nog kunnen bijbrengen; doch daar dit het werkje, he'geen ik getracht heb zoo beknopt mogelijk te maken, zonder eenig nut zoude vergrooten; en aangezien ik mij vlerje genoegzaam te hebben aangetoond, dat men de verplaatsing van den oogappel, door den harden oogrok, met inklemming in denzelven, naar alle rigtingen kan doen plaats hebben, acht ik mij daarvan ontslagen.

NADERE VERKLARING

DER

PLATEN.

PLAAT I.

Fig. 1. Bewijst, dat het niet altijd gevorderd wordt, om kunstige oogappels in het midden aan te brengen, dewijl de een aan den buiten en de ander zich aan den binnenkant der oogen bevinden, zie de 5^e Waarneming pag. 90.

Fig. 2. Het oog in de Eerste Waarneming vermeld; men bespeurt aan den buitenkant nog een gedeelte van den oogappel, wanneer het oog van het licht afgekeerd was.

Fig. 3. Hetzelfde oog, na de kunstbewerking.

Fig. 4. Het oog, waarvan in de 3^e Waarneming gewag gemaakt is; hetzelfde is afgeteekend op het oogenblik, dat het vrije gedeelte van den oogappel in een staat van verwijding was.

Fig. 5. Hetzelfde oog na de operatie. Het heuveltje, van het in de wondlippen van de *sclerotica*, beklemd gedeelte van den oogappelrand, is geheel verdwenen, zijnde het oog 5 jaren na de operatie afgeteekend.

Fig. 6. Stelt vóór, eene verplaatsing van den oogappel, in geval van aanmerkelijke vasthechting van de Pupil, waar uit blijkt, dat de gedaante van dezelve afhankelijk is van den minderen of meerderen graad van vasthechting. Zie de 7^e waarneming pag. 96.

Fig. 7. Het oog, waar van melding gemaakt is, in de 6^e waarneming, het likteeken met de vastgegroeide uitzakking van den regenboog zijn duidelijk zichtbaar, de oogappel, even als in fig. 6 is, uit hoofde der aanmerkelijke vasthechting, langwerpig driehoekig.

Fig. 8. Verplaatsing van den oogappel naar onder, dezelve is driehoekig, hetwelk bewijst, dat geene of slechts weinige vasthechting met de *Cornea* aanwezig was. Het ingeklemd gedeelte heeft zich gedeeltelijk los gelaten, en zijn eenige vezelen in staat geweest, den verplaatsten oogappel te bepalen, zie de 4^e waarneming.

Fig. 9. Een bijna gelijk geval als in *fig. 8*, de oogappel is echter vrij meer naar het middelpunt genaderd, doch is de buitenrand nog eenigzins driehoekig gebleven, waartoe waarschijnlijk eenige vezelen, die bekneld gebleven zijn, aanleiding zullen hebben gegeven, zie de 8^e Waarneming.

Fig. 10. Het oog, vermeld in de 9^e Waarneming, waarbij de losmaking van een gedeelte van den vastgehechten rand der pupil, met vrucht beproefd is, en de verplaatsing daarna is bewerkstelligd.

Fig. 11 en 12. Het oog waarvan melding gemaakt is in de 2^e Waarneming, vóór en na de kunstbewerking.

PLAAT II.

Fig. 1. De lanswijze naald.

Fig. 2. Het buigbaar haakje.

Fig. 3. Het veranderd mesje van LANGENBECK
voor de *Corotomie*.

a. De graad van kromming van derzelver
platte zijden.

Fig. 4. Het lancetwijs mesje.

a. De graad der kromming van derzel-
ver platte zijden.

Fig. 5. De oogappel door de vereenigde methode der insnijding of verdeeling en de inklemming in den harden oogrok.

Fig. 6. De oogappel door insnijding met een kegelwijze lap gevormd en ingeklemd.

Fig. 7. Het instrument ter uitneming van een gedeelte van den regenboog (*Iridec-
tomie*) het zij door de achterste of door de voorste oogkamer. Het zelve is afgebeeld, gesloten en van voren te zien.

a. Het heft, aan welks voorste gedeelte het zilver kokertje, waarin het *mechanismus* van den schuiver bevat is.

- b.* De spleet in hetzelfde, waardoor de spil van het ringetje loopt.
- c.* De plaats, waarin het onderste blad van het tangetje ingeschroefd wordt.
- d.* Het onderste blad van het tangetje, in welks midden eene spleet, waardoor de spil van den schuiver loopt, waardoor het tangetje gesloten wordt.
- e.* Het getand blad.
- f.* Het Schroefswijs gedeelte, dat in het vooreinde van hetzelfde kokertje wordt ingeschroefd, en welks midden in de geheele lengte hol is, ter bevassing van den steel van den schuiver.
- g.* Het bovenste of korstste blad, hetwelk in deszelfs midden gespleten is, ter bevassing van de spil van den schuiver.
- h.* Het getand blad.
- i.* Eene kleine opening, dewelke overeenstemt met eene dergelijke van het onderste blad, welke dienen ter bevassing van het schroefje, hetwelk de beide bladen vereenigd houdt.
- k.* De snijdende schuiver aan deszelfs voor, of holle, zijde, te zien.

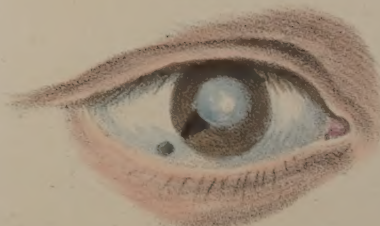
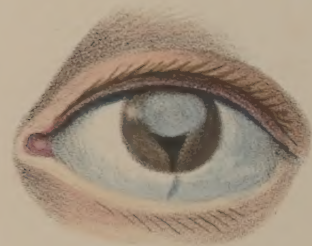
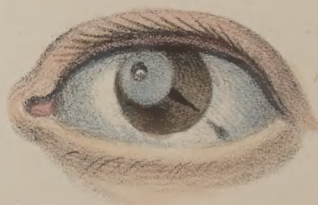
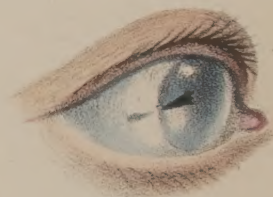
l. De opening ter bevatting van het spilletje, hetgeen in de langwerpige spleet, der beide bladen loopt.

m. Het ringetje, waardoor de schuiver in beweging gesteld wordt.

Fig. 8. Het instrument geopend en van terzijde te zien.

Fig. 9. Stelt den oogappel voor, door eene regte insnijding en met beknelling van den regter bovenrand van denzelven in de wondlippen van den harden oogrok.

NB. De Instrumenten onder fig. 1, 2, 3 en 4 vermeld, zijn op $\frac{2}{3}$ en die onder fig. 7 en 8 op $\frac{3}{4}$ van derzelve natuurlijke grootte afgebeeld.

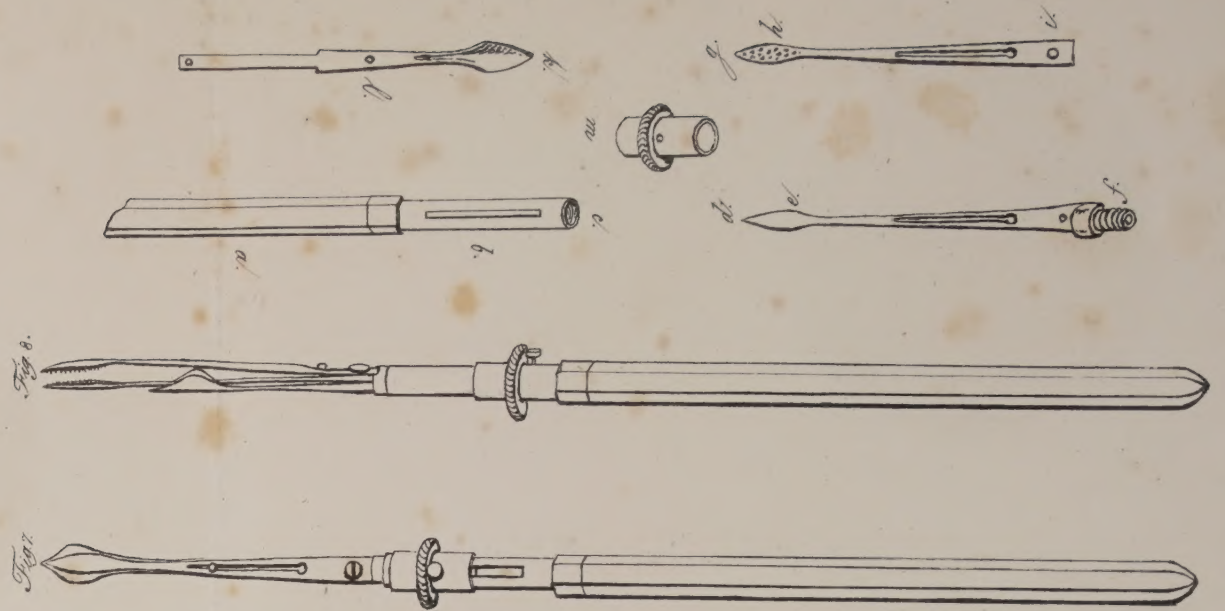
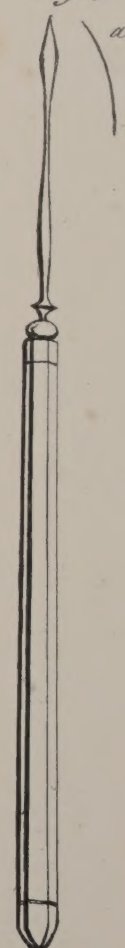
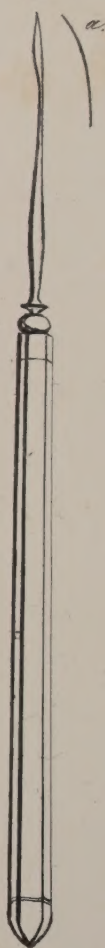
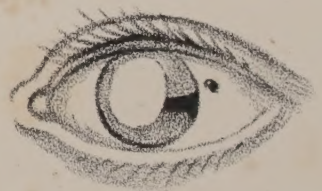
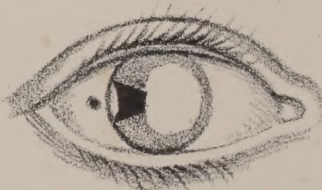
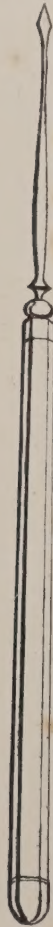

Fig. 1.

Fig. 2.

Fig. 3.

Fig. 4.

L. J. Janssen. 1828.

Steed. v. Houtman te Utrecht

Van denzelfden Schrijver zijn mede de
navolgende werken voorhanden.

A. G. VAN ONSENOORT, Verhandeling over de
Graauwe Staar, alsmede iets over den kunstigen Oogap,
pel, en de belangrijkste sedert CHESELDEN tot op heden
aangewende en nog bestaande methôden, door welke
dezelve kan gevormd worden. 1818 met 3 platen. f 2-20

————— De Operative Heelkunde,
stelselmatig voorgedragen in 3 deelen. 1^e. en 2^e. deel
met 8 platen. » 7-50

————— De Geneeskundige Heelkunde,
tot leiddraad bij zijne lessen en in verband gebragt
met zijne Operative Heelkunde. 3 dn. 1^e. deel. . » 3-75

————— Beschrijving van den Heelkun-
digen Veldtoestel, uitgevonden en verzameld door den
Schrijver, en onder deszelfs opzicht vervaardigd door
F. BONNEELS, Chirurgicale Instrumentmaker te Brus-
sel 1828. met eene afbeelding. » »-70

————— Description de l'apparail chi-
rurgical de Campagne, composé par l'Auteur et confecti-
onné sous sa surveillance, par F. BONNEELS, fabricant
d'Instrumens de Chirurgie à Bruxelles. 1828. avec
une planche. » »-60

Handboek voor de practische en Theoretische ont-
leedkunde door J. P. MAJGRIER, vertaald door G. J.
VAN EREN, met eene voorrede van A. G. VAN ONSEN-
OORT. oct. 2 Deelen Amst. 1824. « 5-50

E R R A T A.

Pag. 9 regel 13 v. b. staat: *Corodialysis*, lees: *Coredialysis*.

— — —	3 v. o.	— Academia	— Academie.
— 24 —	7 v. b.	— methode	— methôden.
— — —	9 v. o.	— fig. 2.	— fig. 1.
— 25 —	16 v. b.	— derzelve	— der <i>Iris</i> .
— 26 —	2 y. b.	— gebeurt	— gebeurd.
— 35 —	4 v. b.	— verbrijzelde eens	— verbrijzelde Lens.
— 50 —	4 v. b.	— fig.	— fig. 9.

